25ՐԴ ՏԱՐԻ Թիւ 6946 — 8 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1908 — ՇԱԲԱԹ — 27 ՇԻՎԱԼ 1326 — 21 Novembre 1908 — 25me année — N. 6946

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՕԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80 Ղ.
» » վեցամսեայ	45 »
Դուրսը՝ հարեւան երկիրներու համար տարեկան	108 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան	35 Ֆր.
» » վեցամսեայ	20 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه قلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ
ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ

Այն միջոցին որ հրապարակին վրայ շաւիմ մը կայ՝ մասնաւոր խմբակի մը կողմէ արաւաւորեալ մեծաճուռն եւ անմահ գրագէտը, ուսուցչապետ եւ ազգային գործիչ Յակոբ Էֆ. Դուրգեն մեզ կը դրկէ յօդուածներու շարք մը, որոնցմով կը կենդանացնէ մեծ հայուն մանկութեան, պատանեկութեան եւ հասունութեան կեանքին խնկանոց ու շահեկան դրուագներ, որոնք շաս կարելոր ատաղձ մը պիտի հայրայրեն, ապագային, այն պատմագիրներուն որ ուզեն Արփիար Արփիարեանի կեանքն ու ազգ. գործունէութիւնը արձանագրել։ Ահա առաջինն այդ յօդուածներուն.

Ա.

*Վերջերս շատ կը զբաղէր միտքս Արփիար Արփիարեանի յիշատակներով։ Անցեալներս,— հաւատացէք,— գիշեր մըն ալ երազիցի զինքը։ Նոյն օրուան ցերեկը շատ խօսած էինք իր վրայ, լրագրական հրատարակութիւններէն շարժուած, բարեկամի մը հետ՝ որ ինձի ալէս դպրոցակից եղած էր խեղճ Արփիարին։ Օրերով ալ մտածած էի ազատալի վախճանին վրայ, որ Մարմնոյի հողակոյտին տակ փոխադրեց թմկագին բարեկամի մը մնացորդը։ Բարեկա՞մս էր, պիտի տեսնենք յետոյ։ Հիմա ներեցէք, երազս պատմեմ։ Չեմ գիտեր ո՛ւր, բայց Օրթաքէօյի մէջ ըլլալու էր, միասին կը մտնէինք սրան մը, ուրտեղ ինձի բաներ մը կը հարցնէր Արարատեան ընկերութեան վրայօք։ Օրթաքէօյ պիտի ըլլար տեղը, վասն զի ինքն էր եղած այս գիւղին մէջ նոյն ընկերութեան Հիմնադիրներէն մին, 1876ին, Տէրէ փողոց, Շիշմանեանց (Մերենցի և եղբօր) քնակարանը։ Դիտենք որ Միացեալ Ընկերութիւնը կազմուած էր երեք զանազան ընկերութիւններու միութենէն, Արարատեան, Դպրոցասիրաց (բայց ոչ Տիկնանցը, այլ Կայսերական Լիսէի սաներէն կազմուած ընկերութիւնը) և Կիլիկեանը, գլխաւորաբար Մխա Չերազի ձեռաւոր։ Արփիար ինձի կը հարցնէր, միշտ երազիս մէջ, թէ ո՞ւր նիստ կ'ընէր նոյն պատուն Արարատեան ընկերութեան Տնօրէն ժողովը։ Ես ալ կ'առաջնորդէի զինքը դէպ ի սենեակ մը՝ ուր իբր թէ նիստ ունէր ժողովը։ Նոյն միջոցին ուշի ուշով կը դիտէի զինքը, նոյն սեւամօրուս, բարեքիկ, սեւ հագուստի մը մէջ կոճկուած, երիտասարդ սխոյանս.— այսպէս կ'ըսեմ ա՛յ առանց պատճառի. ա՛ս ալ վերջէն.— քիչ մը ուելի նիհարցած ու վախցած մարմնով։ Միատեղ խօսակցելով կը քալէինք դէպ ի ժողովատեղին, ուր մտաւ անհետացաւ աչքերէս։ Լսած էի թէ Արփիար ցամաքի վրայ չէր ծնած. ծովածին էր եղած, Եւքսինեան Պոնտոսի վրայ լոյս աշխարհ էր եկած, երբ ծնողքը Ակիէն կը գաղթէին Պոլիս 1850ին.— ճշդիւ չեմ գիտեր ծննդեան թուականը, և երազիս մէջ ալ... մոռցայ իրեն հարցնելու։ Ասոր համար ալ գուցէ այդ ծովուն պէս խռովայոյզ պատճուճի անցուցած էր իր կեանքը, և վախճանին ալ, եղո՛ւկ, այդ սեւ ծովուն պէս... սեւ ու անաւորէր եղած, անցեալ փետր։ 12ին Գարիբէի մէջ, գիշերախառն, սեւ երկինքի մը տակ։

Առաջին անգամը չէր որ Արփիար այդ վատաբէն ապանութեան փորձին կ'ենթարկուէր։ Եգիպտոսինը երրորդն էր, մեծ դժբախտութեամբ՝ յաջողուած փորձ։ առաջին անգամ, 1895ի աշնան վերջերը, դաշնակահարութեան փորձ մը եղած էր իր վրայ Բերա, Թագսիմի մարզարանին առջեւ, անձրեւուտ գիշեր մը, անծանօթի մը դաւադրութեամբ, և թուրք զինուոր մը օգնութեան հասած ու խլուած էր զինքը՝ կուրծքէն թեթեւ իսկ վիրաւոր։ Այնուհետեւ Արփիար հեռացած էր Պոլսէն, բայց քանի մը տարի յետոյ,— ճշդիւ չեմ յիշեր ե՛րբ,— երկրորդ փորձ մը կրած էր Վենետիկի մէջ։ Չեմ գիտեր որո՛ւ կողմէն, և Մխիթարեանց խնամատութեամբը չուտով դարմանուած էր այն տուն։ Այսպէս երկու անգամ իր պատուական կեանքին դէմ դաւաճանութիւն էր եղած այլ և այլներէ, մինչեւ վերջին աղետաբեր փորձութիւնը, որ վճռական եղաւ զբաւամոն ընելով մեր հէք Հաւզղանն ու Վանունին և «Մշակ»ի Հայկակը։

Կ'ըսէի թէ երազիս մէջ չմտածեցի հարցնել իրեն ծննդեանը տարին. բայց արդէն պէտք ալ չունէի. դրեթէ հասակակից էր ինձի, հոգիս մէկ տարի առաւել կամ նուազ։ Նաև դպրոցակից ու դասակից էինք միասին Օրթաքէօյի Ս. Թարգմանչաց վարժարանին մէջ 1862-65, առ ոտս մանաւանդ Աւետիս Պէրպէրեան պատմագիր դասատուին, և Արփիարի հետ միասին կ'ընդօրինակէինք անոր նատիտները։ Կը յիշեմ թէ քանի տարի յետոյ օր մը Արփիար իմ մէկ պատանեկան ձեռագիրս ցոյց տուաւ ինձի, Պատուելիին նատիտներէն մէկին օրինակութիւնը, ուր կը պատմուէր թէ ուրիշ՝ գտած էր Ս. Հռիփսիմէ կոյս իր վիզէն կախուած Խաչափայտի մասունքը, քանի որ Հռոմէն էր գաղթած՝ այսինքն կռապաշտ երկրէ մը, դէպ ի Հայաստան։ և այս առիւծուածը կը լուծէր Պատուելին, ուանդելով մեզ՝ թէ Կոստանդիանոս կայսեր կինը Հեղինէն Երուսաղէմէն հետ տարած էր Հռոմ Քրիստոսի խաչափայտին մէկ մասը և իր աղգականին, Հռիփսիմէ Կոյսին, նուէր տուած անոր մէկ մասնիկը, զոր Սրբուհին կախած էր իր պարանոցէն՝ երբ Տրդատի ներկայացաւ Վաղարշապատի մէջ։ Այսպէս մեր՝ դպրոցական օրերը կ'անցնէինք հաղար ու մէկ նատիտներով, զոր կը հայթայթէր մեզ պատմական Պատուելին, իր հնութիւնի տեսարակներուն մէջերէն իր սիրելի աշակերտներուն, Արփիարին մանաւանդ և ինձի։

Եւ մեր նախանձոտութիւնը անա այդ թուականներէն էր սկսած Արփիարի հետ։ Երկուքնիս ալ տիրապետող չարաճճիներ էինք մեր Բ. կարգին, թէպէտ մեղմէ շատ տարէցներ կային մեր ընկերակիցներուն մէջ։ Արձակուրդի տանն մեր նախանձոտութիւնը շատ բուռն կը դիմէր. երկուքնիս...; ալ թաղաւոր ըլլալ կ'ուզէինք... թագաւորի խաղին մէջ, որ մեր նախամեծար զբօսանքն էր անձուկ հարթավայրի մը վրայ, դպրոցին կից. մանաւանդ որ Պատուելին ալ զմեզ կը դիտէր վերի պատուհանէն։ Ցանկն չկրնայիր նոյնով կրաւախոհ ըլլալ մեր մէջ։ Երբորդի մը վրայ կը համաձայնէինք և զանիկա թագաւոր կը հռչակէինք մէկ-երկու ժամուան համար. և յետոյ կը վիճէինք թագաւորին հետ՝ թէ անանկ թագաւորութի՛ւն կ'ըլլար։ Կը յիշեմ թէ այս երրորդը կ'ըլլար յաճախ մի ոմն Թովմաս Փափոգեան, մեր գիւղին Հայոց մուխթարը, մեր այն ժամանակուան դասատիպը, որ բարձր էր մեզմէ հասակով։

Արփիար Փիլիպպոսեան.— Զբսի կարծեմ թէ այս մականունով կը կոչուէր դպրոցին մէջ.— 1865ի մեծ քոլերային յետոյ, որ Ջորդ ու փշուր բրաւ Պոլիսը, մեր դպրոցին, ես ալ նամնատիս, կիսատարտ թերուսումն. և ճշդիւ չեմ յիշեր ո՛ր տարին ինքը ուզեւորեցաւ Վենետիկ, Բռափայէլեան վարժարանը։ Գնաց Ալիշան վրդ. չատ գործօն մարդ ուէր էր այն ժամանակ, և Արփիարեան շատ ճարտարիկ էր ծծկրաւ անոր հայրենասիրական հիւթը, որ չունէր սպառում. Պղտուն Աւարայրին և Նաւարեանայ Նուռանը հոն անուշ կարդաց Արփիար առ ոտս «Միասեան»ի մեծափառ հեղինակին, որ հաղիւ կրցաւ ողջունել Ի. դարը, և անոր սեմոց վրայ փակեց իր ամենասուն աչքերը, ցեցած ի խոր ուսգոյժ։ ուշ չկրցաւ Նանապետին ուրախութեան մէկ չեթ արցունքը կաթեցնել Մասեաց կատարին վրայ, այն որ կէս դար մը լացած ու լացուցած էր զմեզ հայրենեաց տեսարակներուն ու զոհերուն վրայ։

Զորս հինգ տարի վերջը վերադարձաւ Արփիար, ընթացապատ Վենետիկի դպրոցէն, և եկաւ դարձեալ Օրթաքէօյ Իրենիներուն քով։ Պիտի յիշէի թէ Արփիարեանք, հանի, մայր և երեք եղբայր չատ ժամանակ ազնուապետական բարձունքի մը վրայ կը բնակէին, պարզուկ տնիկ մը՝ որ դեռ կանգնուն է. ա՛լ այդ տնուորներուն անունով նոյն բարձունքը Արփիարենց քաղ կը յորջորջուէր, թէեւ չուրջ բոլորը Ամիրաներու բեկորներ կը բնակէին, որոնց անունը չէր տրուեր սակայն քաղաքին թաղին։

Վենետիկէ դարձին՝ այլեւս նոյն զբաղողականը չէր Արփիարեան. հիմա, հասուն երիտասարդ, սկսած էր Ֆիւռkor բնել Օրթաքէօյի մէջ. շիք կը հագուէր և թէպէտ մարմնով փաքրիկ, մեծ տեղ ուներ ընկերութեանց մէջ։ Օրթաքէօյի այն ժամանակուան համախմբումները չատ նշանաւոր էին, երբ սակաւին գիւղին գաղթելու առաջին կոիւը քաշած չէր Տիգրան Եուսուֆեան, որ ինքն ալ ճենբլիմն, ամէն երկուշաբթի գիշեր չատ սիրուն ընդունելութիւն մը կ'ընէր թաղեցի ականաւոր ընտանիքներու իր ընդարձակ ապարանքին մէջ։ Ամէն գիշեր մէկ երկու տեղ կարգաւ այսպիսի ընդունելութիւններ կային մեծամեծներու տուները, և ժամը 2-3 փոգոցները կը փայլատակէին երեք չորս մամով լապտերներու անցքերէն, որոնց կը հետեւէին այս ու այն պէտք կամ էնկնտին, ընտանեօք կամ ոչ։ Արփիար այն մենաշնորհեալներէն էր որ մուտք ունէին այդ կարգի տուներու մէջ։ Ամէնքը կը յարգէին զինքը. չատ սիրուն էր իր ընկերութիւնը, չատ կենցաղագէտ էր ինք, քաղաքավար ամէն կերպով և չատ ալ սրամիտ. սրդէն սկսած էր frhusnենայ անունը հանել օրիորդաց դասակարգին մէջ։— գիւղացւոց առկոյսի գիղեցիկ տղայ կը նշանակէր այդ բառը։— Ժամերով կը խօսէր ընկերութեանց մէջ և մտիկ կ'ըլլէին անեցիներէն... Թաթամպուի սեղանէն առաջ։ Արփիար, որովհետեւ մեծութիւնը կը սիրէր, նկատելով որ իր բնակած տուները չատ յարմար չէին այդ կարգի ընդունելութեանց, գէթ... լապտերի մասնն ասկէ անկէ վար չմնալու համար, ինք կ'ելլար յաճախ մի ոմն Թովմաս Փափոգեան, մեր գիւղին Հայոց մուխթարը, մեր այն ժամանակուան դասատիպը, որ բարձր էր մեզմէ հասակով։

Արփիար Փիլիպպոսեան.— Զբսի կարծեմ թէ այս մականունով կը կոչուէր դպրոցին մէջ.— 1865ի մեծ քոլերային յետոյ, որ Ջորդ ու փշուր բրաւ Պոլիսը, մեր դիւղին Հայոց մուխթարը, մեր այն ժամանակուան դասատիպը, որ բարձր էր մեզմէ հասակով։

Արփիար Փիլիպպոսեան.— Զբսի կարծեմ թէ այս մականունով կը կոչուէր դպրոցին մէջ.— 1865ի մեծ քոլերային յետոյ, որ Ջորդ ու փշուր բրաւ Պոլիսը, մեր գ

ռած է. լուսնի աղուոր, վճիտ լոյսի մէջ խաստնուած են գիշերային լամբարները։ Ելեքտրաշարժ հանրակառքերը կը սուրան ամէն դի. կառքերու երթևեկը նոյնպէս ամէն կողմ։ Կենդանութիւն ընդարձակ փողոցներուն մէջ։

Առաջնորդարանի մեծ սրահին մէջ հաւաքուած են պատգամաւորները։ Այդ տեղ կը ծանօթանանք իրարու. կան որ անծանօթ մտերիմներ են. կան նոյնպէս ճանչցուածները. տարիներու անցքին վրայ փոխուած է մէկուն դէմքը, ուրիշի մը մազերը. կան որ կարծես թէ այնպէս կեցած են իրենց նախկին ձեւին մէջ՝ առանց աղդուած ըլլալու տարիքի հոսանքէն։

Մեր այդ եռուզեռին ատեն յանկարծ ներս կը մտնէ Թիֆլիսի Առաջնորդը Գարեգին Արքեպ. Սաֆոնեան։ Ծանր տրաւորութիւն մը կը բերէ սրահին մէջ. վեղարը դրած է, ինչ որ նշան է թէ պայծառական գործողութիւն մը պիտի սկսուի։ Զանգակի ազդարարութեան մը վրայ՝ կը շարուինք դէմ առ դէմ երկու շարքի վրայ, ու միացնող երրորդ գծով մը ու գիծերով։

Առաջնորդը նիստը կը բանայ ծանր ու բաւական հարթ ոճով մը։ Կը յիշեցնէ մեզի սրբազան պարտականութիւնը որու կոչուած ենք իրրեւ պատգամաւոր։ Կ'ըսէ թէ տխուր պիտի տեսնէք Էջմիածինը, շա՛տ ցաւագին վիճակի մէջ, և անչուշտ պիտի հիասթափուիք։ Այսու ամենայնիւ մենք չպիտի մոռնանք, կ'ըսէ, որ մեր ձեռքն է անոր տխուր քողը պատռել և տալ անոր մի այնպիսի հայրապետ որ նոր կեանք տայ անոր։ Ակնարկութիւն կ'ընէ թէ ի՛նչպէս նախորդ հայրապետի վերջին օրերուն մէջ, ուր ծերութիւնը ամէն կամք և ուժ ջարձած է անկէ, Մայր Աթոռը մատնուած է եղեր ողբալի դրութեան։

Ժողովը վարելու համար, առաջարկուեցաւ որ Գ. Զեղաշ տեղապահ գլուխը անցնի իրրեւ Ատենապետ։ Առաջին գործ, յարմար տեսնուեցաւ բոլոր պատգամաւորներուս կողմէ հեռագրաւ շնորհաւորել Իմիրլեան Սրբազանի պատրիարքական ընտրութիւնը։ Ու անմիջապէս խնդրուեցաւ որ խօսին Թրքահայ պատգամաւորները իրենց թեկնածուներու մասին։ Թիչ խօսքերով յայտնի եղաւ թէ Իզմիրլեանի մասին արգէն բացարձակ համաձայնութիւն կայ իրրեւ առաջին ընտրելի, Դուրեանի համար միայն վարանում կայ իրրեւ երկրորդ քանիցատ։ Գր. Խաչատուրեան, Կարնոյ ազգարարական պատգամաւորը, քանի մը հակիրճ խօսքերով բացատրեց թէ ինքն ալ բոլորին հետ համաձայն ըլլալով Դուրեանի մտաւոր կարողութեանցը մասին, համոզուած նոյնպէս թէ ան գերազանցօրէն արդիւ մարդ մըն է, չգիտեր մեեւնոյն ատեն թէ իր վրայ տեսնուած են վարչական մարդու կարողութիւնները։ Ատոր վրայ՝ խօսեցան Թորգոմ, Երուանդ և Պարգեւ վրդ.ները. խօսեցաւ նոյնպէս Օտապաշեան, իւրաքանչիւրը տարբեր նիւթերով և տուին այնպիսի տեղեկութիւններ, պարզեցին այնպիսի հայեացքներ որոնք մեծապէս գոհացուցիչ նկատուեցան բոլոր ժողովականներուն համար։ Աշխարհական պատգամաւորներէն Դուրեանի համար խօսեցաւ Ա. Զօպանեան, Մ. Կիւրեեան՝ մատնանիշ ընելով Դուրեանի մէջ մշակուած, ընդլայնուած կարողութիւններ, որոնցմով հընարաւորութիւն պիտի ունենար ան բարձրագոյն պաշտօններու մէջ գտնել բաղձալի ուղղութիւններ։ Մեեւնոյն ատեն ունենալով գորով, գուրգուրանք այն ամէն բանի որ ընդհանրութեանն են, մեր ազգային ու կրօնական սեփականութիւնն են. ի տարկին, անտարակոյս, որոնց պաշտպանութեանը համար պիտի տայ իր բոլոր ուժը, բոլոր կեանքը։ Աչքս Սրբազան, իբրեւ փոխանորդ Դուրեանի, Իզմիրի առաջնորդութեան մէջ, յայտնեց թէ ի՛նչպէս Դուրեան Սրբազան Իզմիրը պատած էր մեծ փոթանք մը, այն ատեն երբ ուժանակը, թաքնաբուր ճամբաներով, վերջին անգամ գացած էր իր բոյնը գտնել յոնական ափունքներու վրայ։

Սաֆոնեանցը ինքն ալ տարակոյսի տակ կը ձգէ Դուրեանի վարչականութիւնը. կ'ըսէ թէ տեղեկութիւններ ունի հաստատող թէ ան վարչական ճնարհ ցոյց չէ տուեր։ Այդ բոպէին մէջտեղ ելաւ Պ. Ա. Անարմեան, Տրապիզոնի պատգամաւորը։ Բաւական թէ ինքն է ան որ առաջին անգամ խօսած Առաջնորդին ու միւնոյն ատեն գրած է Դուրեանի մասին «Դրօշ»ի մէջ թէ թոյլ է վարչութեան մէջ։ Բայց հիմա լսելով ան ինչ որ խօսեցաւ Դուրեանի մասին, կը վերցնէ իր գրածը ու ըսածը, որ քանի մը բոպէներու մէջ ատնուած թեթեւ տպաւորութեան արդիւնք է և իրաւունք չունի վճիռ ըլլալու։

Ու այնուհետեւ Պր. Անարմեան խօսեցաւ գաղտնի քուէարկութեան մասին։ Իր կարծիքովը, քուէարկութեան այդ ձեւը, որ բոլորովին հակառակն է մինչեւ վերջին կաթոգ. ընտրութեանց, տեսակ մը նենդութիւն է այս վերջին պահուն։ Իրմէ առաջ խօսած էր գրեթէ նոյն ոգիով Ս. Ցարութիւնեան՝ Թիֆլիսի աշխարհական պատգամաւորը։

Կ'ուզենք գիտնալ թէ ի՛նչ բան կարելի է ընել այդ մասին։ Այդ պարոններու կարծիքովը, պէտք է, Էջմիածին հասած թէ ոչ, միտքն դիմում ընել փոխարքային, թերեւս յաջողուի ատով նոր կարգադրութիւն բերել տալ։ Իսկ եթէ ժամանակ չունենանք սպասելու մինչեւ որ յաջողութիւններ ձեռք բերուին պէտք է բողոքենք այդ մասին, որպէս զի «ապադայում» ինչպէս կ'ըսեն Կովկասցիները, ընտրութեան մէջ չծագին այնպիսի դժուարութիւններ որոնք չեն նպաստեսուիր այժմին։

Այս վերջին ընտրութեան համար ո՛ւ եւ ի՛նչ դժուարութիւն չունինք, ամէնքս ալ համաձայն ենք, մեծամասնութիւնը արդէն, առաջին բոպէին իսկ գոյացած է պատգամաւորներուն մէջ. միայն Միւնոզականներու և Էջմիածնականներու մասին որոշ բան մը չենք կրնար ըսել այժմէն։ Ենթադրենք թէ —հաւանական է. լուսնի աղուոր, վճիտ լոյսի մէջ խաստնուած են գիշերային լամբարները։ Ելեքտրաշարժ հանրակառքերը կը սուրան ամէն դի. կառքերու երթևեկը նոյնպէս ամէն կողմ։ Կենդանութիւն ընդարձակ փողոցներուն մէջ։

Առաջնորդարանի մեծ սրահին մէջ հաւաքուած են պատգամաւորները։ Այդ տեղ կը ծանօթանանք իրարու. կան որ անծանօթ մտերիմներ են. կան նոյնպէս ճանչցուածները. տարիներու անցքին վրայ փոխուած է մէկուն դէմքը, ուրիշի մը մազերը. կան որ կարծես թէ այնպէս կեցած են իրենց նախկին ձեւին մէջ՝ առանց աղդուած ըլլալու տարիքի հոսանքէն։

Մեր այդ եռուզեռին ատեն յանկարծ ներս կը մտնէ Թիֆլիսի Առաջնորդը Գարեգին Արքեպ. Սաֆոնեան։ Ծանր տրաւորութիւն մը կը բերէ սրահին մէջ. վեղարը դրած է, ինչ որ նշան է թէ պայծառական գործողութիւն մը պիտի սկսուի։ Զանգակի ազդարարութեան մը վրայ՝ կը շարուինք դէմ առ դէմ երկու շարքի վրայ, ու միացնող երրորդ գծով մը ու գիծերով։

Առաջնորդը նիստը կը բանայ ծանր ու բաւական հարթ ոճով մը։ Կը յիշեցնէ մեզի սրբազան պարտականութիւնը որու կոչուած ենք իրրեւ պատգամաւոր։ Կ'ըսէ թէ տխուր պիտի տեսնէք Էջմիածինը, շա՛տ ցաւագին վիճակի մէջ, և անչուշտ պիտի հիասթափուիք։ Այսու ամենայնիւ մենք չպիտի մոռնանք, կ'ըսէ, որ մեր ձեռքն է անոր տխուր քողը պատռել և տալ անոր մի այնպիսի հայրապետ որ նոր կեանք տայ անոր։ Ակնարկութիւն կ'ընէ թէ ի՛նչպէս նախորդ հայրապետի վերջին օրերուն մէջ, ուր ծերութիւնը ամէն կամք և ուժ ջարձած է անկէ, Մայր Աթոռը մատնուած է եղեր ողբալի դրութեան։

Ժողովը վարելու համար, առաջարկուեցաւ որ Գ. Զեղաշ տեղապահ գլուխը անցնի իրրեւ Ատենապետ։ Առաջին գործ, յարմար տեսնուեցաւ բոլոր պատգամաւորներուս կողմէ հեռագրաւ շնորհաւորել Իզմիրլեան Սրբազանի պատրիարքական ընտրութիւնը։ Ու անմիջապէս խնդրուեցաւ որ խօսին Թրքահայ պատգամաւորները իրենց թեկնածուներու մասին։ Թիչ խօսքերով յայտնի եղաւ թէ Իզմիրլեանի մասին արգէն բացարձակ համաձայնութիւն կայ իրրեւ առաջին ընտրելի, Դուրեանի համար միայն վարանում կայ իրրեւ երկրորդ քանիցատ։ Գր. Խաչատուրեան, Կարնոյ ազգարարական պատգամաւորը, քանի մը հակիրճ խօսքերով բացատրեց թէ ինքն ալ բոլորիս հետ համաձայն ըլլալով Դուրեանի մտաւոր կարողութեանցը մասին, համոզուած նոյնպէս թէ ան գերազանցօրէն արդիւ մարդ մըն է, չգիտեր մեեւնոյն ատեն թէ իր վրայ տեսնուած են վարչական մարդու կարողութիւնները։ Ատոր վրայ՝ խօսեցան Թորգոմ, Երուանդ և Պարգեւ վրդ.ները. խօսեցաւ նոյնպէս Օտապաշեան, իւրաքանչիւրը տարբեր նիւթերով և տուին այնպիսի տեղեկութիւններ, պարզեցին այնպիսի հայեացքներ որոնք մեծապէս գոհացուցիչ նկատուեցան բոլոր ժողովականներուն համար։ Աշխարհական պատգամաւորներէն Դուրեանի համար խօսեցաւ Ա. Զօպանեան, Մ. Կիւրեեան՝ մատնանիշ ընելով Դուրեանի մէջ մշակուած, ընդլայնուած կարողութիւններ, որոնցմով հընարաւորութիւն պիտի ունենար ան բարձրագոյն պաշտօններու մէջ գտնել բաղձալի ուղղութիւններ։ Միւնոյն ատեն ունենալով գորով, գուրգուրանք այն ամէն բանի որ ընդհանրութեանն են, մեր ազգային ու կրօնական սեփականութիւնն են. ի տարկին, անտարակոյս, որոնց պաշտպանութեանը համար պիտի տայ իր բոլոր ուժը, բոլոր կեանքը։ Աչքս Սրբազան, իբրեւ փոխանորդ Դուրեանի, Իզմիրի առաջնորդութեան մէջ, յայտնեց թէ ի՛նչպէս Դուրեան Սրբազան Իզմիրը պատած էր մեծ փոթանք մը, այն ատեն երբ ուժանակը, թաքնաբուր ճամբաներով, վերջին անգամ գացած էր իր բոյնը գտնել յոնական ափունքներու վրայ։

Սաֆոնեանցը ինքն ալ տարակոյսի տակ կը ձգէ Դուրեանի վարչականութիւնը. կ'ըսէ թէ տեղեկութիւններ ունի հաստատող թէ ան վարչական ճնարհ ցոյց չէ տուեր։ Այդ բոպէին մէջտեղ ելաւ Պ. Ա. Անարմեան, Տրապիզոնի պատգամաւորը։ Բաւական թէ ինքն է ան որ առաջին անգամ խօսած Առաջնորդին ու միւնոյն ատեն գրած է Դուրեանի մասին «Դրօշ»ի մէջ թէ թոյլ է վարչութեան մէջ։ Բայց հիմա լսելով ան ինչ որ խօսեցաւ Դուրեանի մասին, կը վերցնէ իր գրածը ու ըսածը, որ քանի մը բոպէներու մէջ ատնուած թեթեւ տպաւորութեան արդիւնք է և իրաւունք չունի վճիռ ըլլալու։

Ու այնուհետեւ Պր. Անարմեան խօսեցաւ գաղտնի քուէարկութեան մասին։ Իր կարծիքովը, քուէարկութեան այդ ձեւը, որ բոլորովին հակառակն է մինչեւ վերջին կաթոգ. ընտրութեանց, տեսակ մը նենդութիւն է այս վերջին պահուն։ Իրմէ առաջ խօսած էր գրեթէ նոյն ոգիով Ս. Ցարութիւնեան՝ Թիֆլիսի աշխարհական պատգամաւորը։

Կ'ուզենք գիտնալ թէ ի՛նչ բան կարելի է ընել այդ մասին։ Այդ պարոններու կարծիքովը, պէտք է, Էջմիածին հասած թէ ոչ, միտքն դիմում ընել փոխարքային. թերեւս յաջողուի ատով նոր կարգադրութիւն բերել տալ։ Իսկ եթէ ժամանակ չունենանք սպասելու մինչեւ որ յաջողութիւններ ձեռք բերուին պէտք է բողոքենք այդ մասին, որպէս զի «ապադայում» ինչպէս կ'ըսեն Կովկասցիները, ընտրութեան մէջ չծագին այնպիսի դժուարութիւններ որոնք չեն նպաստեսուիր այժմին։

Այս վերջին ընտրութեան համար ո՛ւ եւ ի՛նչ դժուարութիւն չունինք, ամէնքս ալ համաձայն ենք, մեծամասնութիւնը արդէն, առաջին բոպէին իսկ գոյացած է պատգամաւորներուն մէջ. միայն Միւնոզականներու և Էջմիածնականներու մասին որոշ բան մը չենք կրնար ըսել այժմէն։ Ենթադրենք թէ —հաւանական

նութիւն կայ— մեզի տարակարծիք ըլլան, յաջողութիւնը մեր կողմն է դարձեալ. նաև պէտք է ըսել որ այդ ենթադրութիւնը թերեւս ըլլայ մեր երկրորդ քանիցատի համար։ Օրմանեանի համար մանաւանդ եկած է մէկ հատ պատգամաւոր, Խրիմեան, գուցէ զղջացած է հիմա։ Սա ոչինչ, կը խեղդուի անոր ձայնը, եւ Օրմանեանը չի մտներ քառատուներն մէջ իսկ։ Փոքրիկ պատմութիւնով մը հակադեմ ձեզի Օրմանեանի համար ժողովրդային կարծիքը։ Երբ մեր չորս կառքերը կանգ առած էր Վրաց հին մայրաքաղաքի՝ Մծխեթի կայարանը, Թիֆլիսի հայ ոստիկան մը, երիտասարդ, մտաբեաս ըսելու թէ ո՛վ պէտք է կաթոգիկոս ընտրուէր պատգամաւորներու կողմէ։ —Իզմիրլեան, կ'ըսենք։ Գլխարկը հանելով բարեւեց այդ ուրախ լուրը։

—Լա՛ւ, կ'ըսէ ժպտուն դէմքով մը։ Իսկ եթէ կը սխալուիք ու կ'ընտրէք Օրմանեանին, այս սուրբ վկայ (վերցնելով իր Թուրը), կը թռցնենք նրա գլուխը։

Այդ ձայնին մէջ կը գտնէք կովկասի Հայ ժողովուրդին ձայնը։

«Էջմիածին»ը, ընդհանրացած անուն մըն է ուր Կովկասի ամէն բնակչութեանցը մէջ ամէն հասարակ չինականը գիտէ թէ կաթողիկոսական ընտրութիւն պիտի ըլլայ, և Էջմիածին անունը կը լսէք ամէն կողմ. «Էջմիածին» կ'արտասանէ Վրացի մանուկը, «Էջմիածին» կը կրկնէ Ռուս սոլտատը, այդ ապուշ տիպարը, ու այդ անունը կ'արձագանգուի Միհրդատի ապառաժներուն մէջ։

Թիֆլիս կը գտնենք մեր պատուիրակներէն անոնք որ մեզմէ առաջ ու մեզմէ ետքը մեկնած էին Պոլիսէն.— Զեղաշ, Տաղաւարեան, Հայկազն, Դնել վրդ.։ Տաղաւարեան իր բո՛ւռն դիրքին մէջ է. մտած է ամէն շրջանի մէջ. տեղ չկայ, ծակուծուկ չկայ որ այցելած չըլլայ։ Իր վերջին հրատարակութիւնները, Կաթողիկոսութիւն եւ Պոլսոյ Հայեր, անձրեւի պէս տեղացած են ամէն կողմ։ Օրմանեանի ամէնէն կատաղի, ronge քէնադատն է։ Արդէն հով չկար խեղճին համար, այժմ հովի փչրանքը, աւտլի հատիկն ալ մնացած չէ իրեն։ Իր «հմայրատութիւնը», թէեւ չատ յարմար ատենին հատած է Կովկաս, բայց օգուտ չկայ ատկէ։ Լաւ օգուտ մը, դաս մը որ կայ, սա է թէ ուրիշ օգտուին մեր եպիսկոպոսները, մեր հոգեւորականները։ Անկանգնելի անկումներ կան խարդախ բարձրացումներու տակը։

ՀՐԱՆԴ

ՆԱՄԱԿ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՅԷՆ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

ՍՕՖԻԱ, Նոյեմ. 5

Սեպտ. 22ի դէպքը, որ կատարուեցաւ Թռնովայի մէջ մեծ ուրախութիւն պատճառեց պուլկար ժողովրդեան այն պատճառով որ իրականապէս գոնէ անկախ հռչակուեցաւ։ Բայց այդ ուրախութիւնը իր հետ բերաւ նաև դժգոհութիւնն ալ։ Պուլկար ազգը չատ գոհ էր իր իշխանէն որ իր Պուլկարիան անկախ հռչակեց, բայց բնաւ գոհ չէր որ իր արքայական թագին համար, ամբողջ ազգ մը վտանգի մէջ ձգէ, թագ մը՝ որուն համար Ֆէրտինանտ իշխանը քանի տարիներէ ի վեր կ'աշխատէր։ Այսպէս Պուլկարիոյ իշխանը յայտարարելով անկախութիւնը յայտարարեց նաև ինքզինքը թագաւոր։ Թղթանք արտաքին քաղաքականութեանց մէջ յառաջ եկած խլրտումները և դժգոհութիւնները, գանք բուն երկրին։ Սեպտ. 22էն մինչեւ այսօր կարծես մեծ հանձարիդմական հոսանք մըն է որ ծայր տուած է, և այս հոսանքը իր մէջ կը կրէ Պուլկարիոյ ամենակարեւոր ոյժերը։ Օրէնսկ, անցեալ օրեր Երեսի. ժողովին մէջ գրեթէ բոլոր ընդդիմադիր կուսակցութեանց պետերէն զատ երեք կառավարական երեսփոխաններ, երեք սէմօկրատ երեսփոխաններ երկար ճառերով պարզեցին որ իրենք ըլլալով սահմանադրականներ, բնաւ երբեք իրր տէմոկրատներ թոյլ չեն տար և չեն համակիր թագաւորութեան և միապետութեան։ Ոմանք համակրանքով կը վերաբերուէին դէպի այն երեսփոխանները և ոմանք դժգոհ, բայց երկրագործական երեսփոխանները, որոնք ահագի ազատական են, անընդհատ կը ծափահարէին հակամարտորական և հակամիապետական ճառերը։ Սիտերոֆ, որ մէկն է այդ երեսփոխաններէն, այնչափ յառաջ գնաց իր քննադատութեան մէջ որ կը գոչէր. «Ո՛վ դուք նախարարներ, մեր արտաքին քաղաքականութիւնը պլաւէն կախուած է, ինչպէս ուղէ այնպէս կը դարձնէ, իսկ դուք անոր գործիքներն էք ան.» և ի վերջոյ բուռն յուզման մը մէջ գոչեց. «Եթէ գոհ չէ՝ ազատ է, բարի ճանապարհ»։ Այս երեսփոխաններուն ճառերը մեծ յուզում առաջ բերին նաեւ գաւառներու մէջ։ Ամէն կողմէ շնորհաւորական հեռագիրներ կը հասին։ Տիար Միտերոֆի հարիւրաւոր հեռագիրներ ստացած է գաւառներէն, որոնցմէ հարիւրաւոր քաղաքացիներէ։ Այսպէս պուլկար Մամուլն ալ այնպէս կը կարծէ որ վերջապէս իշխանը պիտի հրաժարի գահէն, ձգելով զայն իր գահաժառանգ որդիին՝ Պոռիսի։ Այս է օրուան հարցը և ներքին գործերու վիճակը։

*** Ֆէրտինանտ մէկ քանի շաբաթ է որ Էքսինկրադի պալատը կը գտնուի։ Նախարարապետ Մալինօֆ երկու երեք օր առաջ աճապարանքով մեկնած էր իշխանին քով՝ խորհրդակցութեան համար։ Այս առտու ժամանեց Սոֆիա, ուր անմարեր կը սպասուէր իր ընկերներուն և ժողովրդեան կողմէ, հանդիպելու համար թէ ի՛նչ բրած է։ Այս առաւօտ նախարարները ժողովի կանչուեցան, յանուն համար իշխանին հրահանգները։ Դրութիւնը նոյնն է, ամէն օր կը սպասուի նոր տեղեկութեանց։ Ինչպէս կ'երեւի. նախարարապետը նոր հրահանգներ առած է իշխանէն,

զրկելու համար Պ. Լիաբէֆի, որ այժմ Պոլիս յանձնաժողովութիւնը կը կատարէ։ Այս առաւօտեան երկաթուղիով մեկնեցաւ Պ. Զօխաճիէֆ արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնեայ, դէպի Պոլիս յանձնելու համար նոր հրահանգները։ Վերջերս Պոլիսէն եկած լուրերը սպասուելիք են։ Կը յուսացուի որ որոշ համաձայնութեան մը գան։ Հիանալի տպաւորութիւն թողուց Դարբիէլ էֆ. Նորատունկեանի ըրած յայտարարութիւնը Եենի Կազետայի խմբագրին։ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՌԻՇԵՐԱՆ, 19 Նոյեմ.—Բէհզատ Էոյն կը հրատարակէ Վիեննայէն ստացուած սա լուրը.— Աւստրեհունգարական ապրանքներուն պոյքոտաժին ուղղակի հետեւանքը այն է որ Աւստրիա-Հունգարիա չի կրնար Թուրքիոյ հետ ուղղակի բանակցիլ առկախ խնդրոց վրայ։ Թուրքիոյ և Աւստրիայ-Հունգարիոյ միջեւ համաձայնութիւնը ամենէն էական պայմանն է դեսպանախորհուրդին ծրագրին իրականացմանը համար։ Թուրքիա, որ դեսպանախորհուրդ կ'ուզէ, պէտք է Աւստրիայ-Հունգարիոյ հետ ալ համաձայնի, ինչ որ պոյքոտաժը դադրեցնէ առաջ չի կրնար կատարուիլ։»

ՎԻԵՆՆԱ.— Ցարանց Եղբէի կայսրը Աւստրիայ-Հունգարիոյ բանակին զօրավար անուանեց Ռուսմանիոյ Թագաւորը և գընդապետ՝ գահաժառանգ Ֆէրտինանտ իշխանը։

ԲԵՌԼԻՆԻ.— Բիրիլ Վլատիմիր մեծ դուքսը ռուս բանակին մէջ վերստին ընդունուեցաւ՝ իրրեւ կայս. թիմնապահ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Ռայխդակին մէջ ֆոն Պիւլով իշխանը յայտարարեց թէ երմտայցը 125 միլիոնի բաց մը ունի։

ՌԻՇԵՐԱՆ.— Հունգարական անկախ թերթերը կը շարունակեն քննադատել Պոմսայի կցումը, որ պոյքոտաժը առաջ բերաւ աւստրեհունգարական ապրանքներուն դէմ Թուրքիոյ, Սեւ Լեռան, Սերբիոյ և Ռումանիոյ մէջ, վասնզելով Աւստրիայ-Հունգարիոյ վաճառականութեան։ Նոյն թերթերը կը յարեն թէ այդ վիճակը եթէ շարունակէ, Աւստրիա-Հունգարիա պիտի հարկադրուի տեղի տալ՝ անտեսական կործանարար պատերազմէ մը խոյս տալու համար։

ՍԼՈՎԱՆԻԱ.— Բազմաթիւ խլամ գաղթականներ կը գաղթեն Պոսնայէն ու Հերսեքէն. կ'ըսեն թէ աւստրիական Բէմիոին խստութիւնները անտանելի եղած են։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ

Սոֆիայէն կը գրեն Վիեննայի թերթերուն.— Ֆէրտինանտ թագաւորին թիկնապահը զօրավար Սուռնով Բարիզ և Լոնտոն գնաց։ Կ'ըսուի թէ զօրավարին այդ ուղեւորութեան նպատակն է այդ երկու մայրաքաղաքներուն վարիչ շրջանակները հրաւիրել որ իրենց ազդեցութիւնը ի գործ դնեն՝ Թուրքիոյ պահանջած հատուցման չափաւոր գումարէն պատշաճ զեղչ մը ընելու, որպէս զի կարելի ըլլայ Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացնել։

— Պաշտօնական շրջանակներու մէջ զրոյց եղած է թէ, կ'ըսէ Սապահ, Պուլկարիա նորէն պատերազմական պատրաստութեանց ձեռնարկած է։

— Թուրքիապուլկար պատուիրակութեանց բանակցութիւնները առջի օրն ալ շարունակուեցան։ Ներկայ էին նաեւ Բուխարէսի երեսփոխանները և պուլկար ճարտարագէտները։ Երկաթուղիի խնդրոյն համար համաձայնութիւնը մօտալուտ է. սակայն Ընկերութեան մէկ առաջարկը կայ՝ այն է մենաշնորհին մինչեւ աւարտումը՝ այսինքն յիսուն տարուան չանը տպահովել։ Այս կէտին վրայ է որ պուլկար պատուիրակներուն և Ընկերութեան միջեւ համաձայնութիւն չի գոյանար։ Այսօրուան նիստին մէջ ալ երկաթուղիի խնդրոյն բանակցութիւնները պիտի շարունակուին։ Առջի օրուան նիստին մէջ Թուրքիապուլկար պատուիրակները բանակցեցան Պուլկարիա և Արեւելեան Բումելի գտնուող վագոնները խնդրոյն վրայ։ Պուլկար պատուիրակը յայտարարեց թէ այդ մասին Սոֆիայէն հրահանգ պիտի խնդրէ։ Ցեսոյ առողջապահական խնդիրը նկատողութեան առնուեցաւ. այսօր ալ փարոնների խնդիրը վիճաբանութեան պիտի ենթարկուի։

—Պուլկարիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնեաներէն Պ. Զորպաչիէվ կ. Պոլիս եկաւ, կարգ մը հրահանգներ բերելով պուլկար պատուիրակութեան. կ'ըսուի թէ այդ նոր հրահանգները հիմնուած են Պուլկարիոյ կողմէ պատրաստուած աւելի մեղմ ծրագրի մը վրայ։

ՊԱԼԱՏԱՆ ԴՐԱՄԱՐԿՂԸ

Զինուորական գնման յանձնաժողովին և Օսմ. Պանքային միջեւ կատարուած հաշուական գործողութիւնները 1897 յունուարէն սկսած և 1902ին փակուած են։ Այդ ժամանակամիջոցին Մամուտ Ճէլալէտտին փաշայի ստորագրութեամբ Պանքային մաս առ մաս շատ մը գումարներ գանձուած են, մանաւանդ 1898 յունուար 12ին 90,000 ոսկիի չափ կարեւոր գումար մը։ Ժամանակին Պանքային յանձնուած գումարն է 400,000 ոսկի, որուն ամէնքն ալ եւ տանուելէն ետքը, հաշիւներ տեսնուեր են և հաստատուեր է որ յանձնաժողովը պանքային 2½ ոսկի պարտք ունի. այդ ալ վճարուելով Պանքային հետ որ և է հաշիւ չի մնացեր։

ԲՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Հելլենական դեսպան Պ. Կրիբարիս նորէն դիմումներ ըրաւ Բ. Դրան մօտ՝ օսմ. և հելլենական երկաթուղիներուն միացմանը համար։ Սակայն և հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը այդ մասին ծրագիր մը պատրաստած է օսմ. Խորհրդարանին ներկայացուելու համար։ Ցունաստանի Պիրէոն-Լարիսայի երկաթուղիին գիծանացի դրամատէրերէ կազմուած ընկերութեան մը կողմէ շինուած է։ Այդ գիծերը միացնելու համար Ռէժի ժէնէռալ տէ Շըմէն տը Ֆէռ Ընկերութիւնը դիմում ըրած է առեւտրական և հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան։ Կ'ըսուի թէ այդ միացումը որոշուած է երկու կառավարութեանց միջեւ։

—Աթէնքէն հետեւեալը կը հեռագրեն տեղական թերթի մը.— Իմացուելով որ վաւօդ ու տիմամիդ պարունակող տասերկու մեռելներ առագաստանաւով մը Պիրէոնէն Դորիա տարուած են և թէ այդ հրամանները Եանեա պիտի տարուին, Աթէնքի օսմ. դեսպանատունը պահանջեց Ցունաստանի արտաքին գործոց նախարարութենէն որ այդ մեռելները Դորիա հանուելով գրաւուին։ Բոլոր այնմ հարկ եղած հրամանները տրուեցան տեղական պաշտօնեաներուն, և մեռելները յանձնուեցան Դորիայի մաքսատան։

ՖԷՐԻՏ ՓԱՇԱ

Նախորդ Մեծ-Եպարքոս Ֆէրիտ փաշայի ազդարարագիր մը ղրկուեցաւ՝ ծանուցուելով որ չուտով յանձնէ Նշան Թաշի մէջ իր մնացած ապարանքը, որ մահիւլ մնացած ըլլալով Եվլագիի գանձուն կը վերաբերի։ Եթէ չյանձնէ, Եվլագիի չաները պաշտպանելու նպատակով հարկ եղած գործողութիւնները պիտի կատարուին։

—Երկի ծանուցինք թէ նախորդ Մեծ-Եպարքոս Ֆէրիտ փաշա իր պաշտօնավարութեանը միջոցին նամակ մը ուղղած է Հիճազի նախորդ կուսակալ Բաղիպ փաշայի, որ այս վերջինին թուղթերուն մէջն գտնուած է, և թէ նախարարաց Խորհուրդը զայն կը քննէ։ Այդ քննութիւնը յանձնուած է ծովային նախարարին և եպարքոսական խորհրդականին։ Իգէամ այդ խորհրդականին մէկ յայտարարութիւնը կը հրատարակէ, որուն համաձայն, Ֆէրիտ փաշայի կողմէ Բաղիպ փաշայի ուղղուած նամակը սա իմաստը ունի.—«Վեհ. Սուլթանը կը պահանջէ որ Հիճազի երկաթուղին շինութիւնը ժամ առաջ աւարտի, ուստի գուք ալ (այսինքն Բաղիպ փաշա) պէտք է ըստ այնմ ձեր պարտքը կատարէք և յայտնուած դժուարութեանց համար ալ չափաւորութեամբ գործէք։» Խորհրդականը յարեր է թէ այդ նամակը ըստուած համեմատութիւնները չունի։

ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆՈՒԱԾ ՁԵՂԾՈՒՄ ՄԸ

Ինչպէս կը յիշուի, մէկ երկու տարի առաջ, ձմեռուան սառակութեան հետեւանքով, նախորդ քաղաքապետ Բէշիտ փաշա Սէրանիկէն, Իզմիէն, Սմիւռնէն ու շրջականներու անտառներէն փայտեր բերել տուած էր՝ ժողովրդեան ուժան գինով փայտ վաճառելու համար։ Բէշիտ փաշա նպատակներու գումարէն 1800 ոսկի առնելով այդ փայտերու փոխադրութեանց ծախքին յատկացուցած էր, ծանուցանելով որ այդ գումարը պիտի հատուցուի վաճառմանց գումարէն։ Թուրք լրագիրները կ'ըսեն թէ քաղաքապետութեան մէջ այս անգամ նպաստի գումարը և փայտերու վաճառման արդիւնքը քննուելով, 80,000 ղրուշի ղեղծում մը երեւան հանուեր է։ Կ. Պոլիս բերուած փայտերուն իր-օք մէկ մասը ժողովրդեան վաճառուելով, մնացած մեծ մասը քաղաքապետ Բէշիտ փաշայի կողմէ առանց փոխարէնի ղրկուեր է Եմմատկան նախորդ նախարար Բաղրատ փաշայի, հաշուակալութեանց ատեանի նախագահ Ճէմալ պէյի և տոքդ. Իզմտոր փաշայի ապարանքները։ Մախսուսէի չոգենաւերով Սէրանիկէն ու Սիւնոպէն բերուած փայտերու փոխադրութեան դինը չէ վճարուած. նաև Սինոպէն Մանիզատէ վաճառատան կողմէ առագաստանաւով բերուածներուն համար ալ պէտք եղածէն աւելի փոխադրութեան դին վճարուած է։ Քաղաքապետութիւնը հիմա ձեռնարկած է նոյն փայտերուն արժէքին գանձմանը։

ԳՈՒԱՌՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

Թագվիսի Վազայի կ'ըսէ թէ բողոքուած էր որ Մուշի մէջ տուքերու գանձման մասին կարգ մը անկարգութիւններ կը գործուին. նաև Աշիրէթներու պետերուն և կարգապահութեան մէկ քանի պաշտօնեաներուն դէմ գանգատում էր։ Պիթլիսի կուսակալութիւնը, ներքին գործոց նախարարութեան մէկ հարցումին վրայ, Մուշի կառավարչին հոկտ. 27 թուական սա հեռագիրը ղրկած է, յարելով նաև թէ քննութեան ձեռնարկուած է.—«Թէեւ լսուած է որ մինչեւ Սամսունդրութեան հրատարակումը տուքերու գանձման մասին կարգ մը անկարգութիւններ տեղի ունեցած և Աշիրէթներու պետերէն ոմանք անձամբ ընթացքներ ուղեցած և կարգապահութեան պաշտօնեաներէ մէկ քանին ալ իրենց պարտականութեանց կիրառումին մէջ խստիւ գործած են, սակայն հոս գաւառի վիճակի մէջ գտնուին սամսունդրական վարչութեան պահանջած արդարադատութիւնը և անդորրութեան ու ապահովութեան պահպանման պարագաները։ Ուստի այդ վիճակին հանդէպ այդ կերպով բողոքել և ճշմարտութիւնը ծածկել ուզելը անուշադիտաւորութեան մը ու բաղձանքի մը վրայ հիմնուած է։ Այդ բողոքներուն մեծ մասը ժամանակին «Ֆէտայի»ի հետամտողներու յատուկ ըլլալը բացորոշապէս կը հաստատեն այդ դիտաւորութիւնը ու նպատակը։ Արդէն բողոքի առարկայ եղող պաշտօնեաներէն ոմանք ակէ առաջ պաշտօնէ դադրեցուցուած են և ոմանք ալ պաշտօնական եղած։ Ուստի երբ ատոնց տակաւին պաշտօնի վրայ ըլլալը ու բրնութիւններ գործելը բողոքի առարկայ կ'ըլլան, բացորոշ ապացոյց մը կը կազմեն նպատակին իսկութեանը մասին։ Հետեւաբար ուշադրաւ և հետաքրքրելու բան մը չկայ։»

—Գոնիայի կուսակալութիւնը, ներքին գործոց նախար

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԵՐԷԿԻ ՆԻՍՏԸ

Ազգ. Երեսփոխական Ժողովը երէկ իր է. Նիստը գումարեց Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, ատենապետութեամբ Տօքթ. Թորգոմեան Էֆ.ի։

Ժողովին օրակարգն էր.

1. Դիւանական գործողութիւններ,
2. Նախորդ Պատրիարքին պաշտօնագիրը,
3. Աւետիս Սուրէնեանի նամակը։

Ժողովին ներկայ էին մօտ 53 երեսփոխաններ։

Նիստը բացուեցաւ ժամը 8ին։ Կը նախագահէր Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը։

Նախ Ս. Պատրիարք Հայրը ողբի եւ լաւ եւ «Հայր մեր»ն ու «Զգօրօս ձեռաց մերոց ուղիղ արա ի մեզ տէր» աղօթքը արտասանեց ուրիշ վերջ բացուած հաշտակուեցաւ Ժողովը։

Ատենապետ. — Աւագ պարտականութիւն մը ունինք այժմ. կ'առաջարկեմ որ մենք՝ Ազգին ներկայացուցիչներս մեր շնորհաւորութիւնները յայտնենք Ամեն. Ս. Պատրիարքին իր Հայրապետական ընտրութեան առթիւ. ուստի կը խնդրեմ որ այժմ յատնկաց յայտնենք մեր շնորհաւորութիւնները։ (Ծափեր)։ Յետոյ առնապետը յայտնեց Ժողովին թէ թէեւ ըստ օրինի նախորդ նիստերու ատենագրութիւններու բնթերցումը պիտի կատարուի, բայց նկատելով որ այդ պարագան ժամավաճառութիւն պիտի ըլլայ, կ'առաջարկէր որ Ժողովը անմիջապէս անցնի օրակարգին, քանի որ արդէն ատենագրութիւնները պիտի տպագրուին և պիտի բաժնուին ու Ժողովականներ ունեցողները կրնան ընել յետոյ։

Ատենագրիը կարդաց հրաժարականները անոնց, որոնք իրենց անձնական զբաղումներուն պատճառաւ չէին կրնար ատենօրէն նախաձեռնել այլ և այլ դիւաններու անդամակցութիւնը։ Համաձայնութեան դիւանէն հրաժարական մատուցած էին Արմենակ Մանուկեան և Արշակ Գարակէօզեան, իրաւասութեան դիւանէն Տօքթ. Տիգրան Աճէմեան, իսկ յարաբերական դիւանէն՝ Վահան Սուրէնեան էֆ.ները։

Ատ. Ենապետը.— Հրաժարողներուն տեղ կը ներկայացնեմ հետեւեալները, և եթէ կ'ընդունիք հրաժարականները ձեռամբարձ յայտնեցէք ձեր հաւանութիւնը։

Ներկաները իրենց հաւանութիւնը յայտնելէ յետոյ հրաժարողներուն տեղ ընտրուեցան հետեւեալները։

Համարակալութեան դիւանին համար՝ Խորէն Ճամճեան, Օնիկ Տէրունեան։ Իրաւասութեան դիւանի՝ Ստեփան Կուրտիկեան և Յարաբերութեան դիւանի՝ Տօքթ. Կ. Մութաֆեան։

Ատենագրիը յետոյ կարդաց երեսփոխական ընտրութեանց առթիւ հոսած տեղեկագիրները. ըստ այսմ Մաքրիդիլէն ընտրուեր է Արսէն Արսէնեան 112 քուէով, Պանորմա-Պալէքէսէրի կողմէ՝ Սուրէն Պարթեւեան, իսկ Երզնկայի կողմէ՝ Ստեփան էֆ. Գրիգորեան։ Այս առթիւ կարդաց նաև Բաղաք. Ժողովին կողմէ այս ընտրութեանց կցուած տեղեկագիր մը, որ կը հաստատէր ընտրութիւնները և նաև կ'առաջարկէր Ազգ. Ժողովին՝ նկատողութեան առնել Դարթալի և Գրնալրի զատ զատ երեսփոխան ունենալու մասին տրուած տեղեկագիրը։

Ատ.Ենապետը ներկայ Ժողովականներու հաւանութեանը ենթարկեց ընտրուած երեսփոխանները և որոնք առանց առարկութեան ընդունուեցան։ Ատենապետը յայտարարեց նաեւ որ խնդրոյ առարկայ երեսփ. ընտրութիւններ կան ինչպէս Եէնի գաղուզ և Նաուլզարուլ, որոնք նախաձեռնման դիւաններու քննութեանը պիտի յանձնուին։

Երկու երեսփոխաններ Վռամշապուհ Մանուկեան և Պարգեւ Փափազեան յայտարարեցին թէ այդ երկու թաղերու ընտրութեանց տեղեկագիրները մինչև հիմա պէտք է զացած ըլլային այդ դիւաններուն, քանի որ Տիար Մինաս Զերազի ատենապետութեան միջոցին, դիւանը յայտարարած էր որ արդէն յանձնուած են և դիտողութիւն ըրին ու բացատրութիւն պահանջեցին։

Ատենապետը յայտարարեց յետոյ թէ կարգ մը նամակներ կան թաղերէ և վիճակներէ հասած, որոնք ուրոյն երեսփոխաններ կ'ուզեն, ինչպէս Պիլէճիք, Երուսաղէմ, Գնալը և Գարթալ։

Որոշուեցաւ այս բոլոր խնդիրները զրկել նախաձեռնութեանց դիւանին։

Ատենագրիը, ատենապետին յանձնարարութեան վրայ կարդաց հեռագիր մը զոր Երուսաղէմէն Ազգ. Ժողովոյ ատենապետն ուղղած էին. —

Ամատսիկ այդ հեռագիրը.—

«Ատենապետ Թորգոմեան էֆ.

«Յարութիւն Պատրիարքի վարչական անկարողութիւնը չսահմանուած մարդիկները, Սարգիս, Դաւիթ, Պետրոս վրդ.ները միաբանութիւնը ճնշելով անձնական նկատումներով յանուն Պատրիարքի հեռագրելով Պոլիս, Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքարանէն հրաման բերած են պատրիարքական բաղմաչարչար փոխանորդ Եղիա Մ. Վ. և Կարապետ Վ. վանքէն հեռացնելու համար. մեծամասնութեամբ այս անիրաւ և վնասակար որոշման դէմ բողոքելով կը պահանջենք յիշեալ երկու վարդապետաց իրենց տեղը մնալ և վերոյիշեալ չորին վանքէն վտարումը. հակառակ պարագային մնացեալ բոլոր միաբանութիւնս վճռած ենք ձեռնթափ լինիլ, որով Ս. Տեղեաց մէջ ազգային իրաւունց կորստեան և տեղացի ազգայնոց յուզումն առաջ գալիք չարեաց պատասխանատու չենք։

Ի դիմաց միաբանութեան
մեծամասնութեան
ՎՐԴԱՆԷՍ Վ. եւ ԳԱՐԵԳԻՆ Վ.

Ա. Գասպարեան. — Վարչութիւնը արդեօք այս մասին անօրինութիւն մը ըրած է։

Յոր. Շահրիկեան.—Վարչութիւնը բան մը չի կրնար ընել, այլ միայն առաջարկ մը կրնայ ներկայացնել։ Վանքին վերակազմութեան արմատական հարցը կարելի չէ անմիջապէս կարգադրել. իսկ միւսը, այն է որ վանքը լուծուած վիճակի մը մէջ կը գտնուի և ասոր համար այժմ անհրաժեշտ կարգադրութիւն մը պէտք է ընէ Ժողովը. այսինքն վարչութիւնը կը կարծէ որ եթէ ազգ. Ժողովը իր կողմէ կարող յանձնաժողով մը զրկէ և ան ձեռք առնէ վարչութեան դեկը և մատակարարութեան գործերը, վարչութիւնը կը կարծէ որ ժամանակաւոր կերպով կը հանդարտի վանքը։ Իսկ հոս պէտք է կազմել ուրիշ Յանձնաժողով մը որ քննէ հաշուական և անոր յարակից Երուսաղէմի բոլոր խնդիրները։

Նեսն Ճիվանեան. — Երուսաղէմի խնդիրը շատ տարիներէ ի վեր ծեծուեցաւ. այժմ աւելի կենսական խնդիրներ կան, ինչպէս սովը, և այլն։ Բայց ինչ որ դիտելի է սա է որ այժմ Երուսաղէմի խնդիրը նոր գոյն մը կ'առնէ։ Կառավարութիւնը կը միջամտէ. Աւետիս բռնած սպասաւորը և Եղեա վրդ.ը դուրս կը հանէ բռնի ուժով. կառավարութիւնը իրաւունք չունի խառնուելու վանքին ներքին գործերուն. մեր ներքին աղտոտութիւնները մենք մեր մէջ լուանք։

Ատենապետ. — Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր ուղղուած նոր հեռագիր մը ևս կայ Երուսաղէմէն։

Սեփ. Եֆ.Կուրտիկեան կարդաց Թուրքերէն այդ հեռագիրը զոր Երուսաղէմի Ս. Պատրիարքը չորեքշաբթի թուականով Պատրիարքարան ուղղած է, և որ հետեւեալն է.—

«Կառավարիչ պէյը երէկ ծանոյց աղուոթարիս թէ դատական նախարարութենէն հրաման եկած է երկու վարդապետներ Դամասկոս զրկելու համար։ Նկատելով որ այդ վարդապետներուն վանքին մէջ մնալը վտանգ չերծ չէ, պահանջուեցաւ որ ժամ առաջ զրկուին։ Ակէ առաջ խնդրուած էր ոստիկանութեան միջոցաւ պահպանել վանքին անդորրութիւնը։ Երէկ իրիկուն ժամ 11ին այդ երկու վարդապետները, իրենց համախոհ ուրիշ վարդապետներով և ժողովուրդին ներկայութեանը մեր պատրիարքարանին վրայ յարձակեցան և դուռը կոտրեցին, եթէ պաշտպանութեան համար դիմադրողները չլուծային, կեանքերնիս վտանգի մէջ էր, ինչ որ ցաւելով կը յայտնեմ։ Այս ցաւալի վիճակը, դատական նախարարութեան հրամանին հակառակ ըլլալով վարդապետներուն տակաւին զրկուած չըլլալը և ժողովուրդէն յանցաւոր եղողներն անպատիժ մնալը անչուշտ աւելի ծանրակշիռ պարագաներու պատճառ պիտի ըլլան, նաև մեր պարտականութեան կատարման արգիլք պիտի ըլլան. ուստի բացարձակապէս կը հրաժարիմ և կը յայտարարեմ թէ արդէն այս պաշտօնին գըլուխը գտնուող և աղօթոցիս օգնողները, իրենց ենթարկուելիք հաւանական վտանգէն ազատելու համար վանքը պիտի թողուն։ Վանքին այս անորոշ վիճակին դարմանը Պատրիարքարանիդ անկ է։»

Ներկայ երեսփոխաններէն ոմանք դիտել տուին թէ իրենց թիւը օրինական չէ և հետեւաբար Երուսաղէմի խնդրին պէս կարեւոր խնդիրներու մասին չեն կրնար որոշումներ տալ։

Ատենագրիը կարդաց ներքին կանոնագրին մէկ հրամանագը որով եղբ 36 ձայներ կարելի ըլլայ միացնել խնդրոյ առարկայ վիճաբանութեան մը վրայ, այն ատեն կարելի է որոշում մը տալ։

Տօքթ. Անեմեան.— Երուսաղէմի խնդիրը ծանօթ է արդէն և այժմ ինչպէս կ'երեւի տագնապալից հանգամանք մը առած է։ Այս խնդրով արդէն զբաղեցաւ նախորդ վարչութիւնը. քննեց խնդիրը, քննիչներ զրկեց Երուսաղէմ և եկած հաշուեցուցակներուն վրայ տեղեկագիր մը պատրաստեց։ Երուսաղէմի մէջ ունինք Պատրիարք մը որ 88 տարեկան է, եթէ չեմ սխալիր. ես իրրեւ բժիշկ կրնամ պնդել որ այդքան ծեր մարդ մը ոչ ազդեցութիւն կրնայ բանեցնել և ոչ ալ կրնայ վանքը խաղաղեցնել ու կառավարել. անկէ այլուս օգուտ մը սպասել կարելի չէ և բացարձակապէս անկարող է. այս վիճակին իրրեւ դարման կ'առաջարկեմ որ հոն արժանաւոր փոխանորդ մը զրկուի, որ իր ձեռքին մէջ առնէ վանքին վարչութեան դեկը ու վանքը աղատէ անմիջական վտանգէ մը և հոս Ազգ. Ժողովը, յետոյ հասած տեղեկագիրներու վրայ բան այնմ որոշէ կարեւորը։

Վռամ. Մանուկեան. — Երուսաղէմի մէջ այժմ կատարեալ անիշխանութիւն կը տիրէ և անմիջական դարման մը պէտք է. Ազգ. Սահմանադրութիւնը որոշ չափով մը կը տրամադրէ որ մենք միաբանութեան ներքին գործերուն խառնուինք, երբ խնդիրը ազգ. իրաւասութեանց և նիւթական վնասներու չուրջ կը դառնայ, ըսել է այն ատեն մենք ձեռնհաս ենք։ Պատրիարքը մատուր անկարողութեան մէջ է, և այս խնդիրները մեծ մասով ատոր հետեւանքն են։ Հետեւաբար կ'առաջարկեմ երկու միջոցներ, Ս. խնամակալ մը կարգել և Խառն Ժողովը՝ կառավարութեան և կամ այլ միջոցներով պէտք է գործադրէ այն անօրինութիւնները զորս պատչաճ կը դատէ։ Բ. Պատրիարքին քով խնամակալ մը կարգելով չը լինելու գործը, այլ պէտք է որ միաբանութիւնը, որ անմիաբանութիւն է, միաբանութեամբ աչխատի և մինչև հիմայ, հաշուական խնդիրներէն զատ, այսինքն անպարտականութեան խնդիրները պէտք է քննուին ամենատաքէս։ Գ. Մինչև հիմայ եղած բոլոր հաշուական խնդիրները քննել և լուրել Ժողովին։

Ա. Գասպարեան. — Պէտք է դիտնանք որ երկպառակութիւնները և խռովութիւնները բուն վանքին մէջէն ծագում չեն առներ, այլ ասկէ խռովութիւններ յարուցանողներ ալ կան և ասկէ է որ կը հրամայուի խնդիր հանել վանքին մէջ. այդ մինչև որ հոս գտնուող այդ ուժը չը ջնջուի, այդ խռովութիւնները պիտի չարունակուին. և որպէս զի միանգամ ընդմիշտ պարզուին այդ խնդիրները և վերջնական դարմանը գտնուի, պէտք է որ մեր ամենուս վատահելի մեկ մարդ, Իգմիրլեան Ս. Պատրիարքը, նոր կարգադրութիւններ ընելէ առաջ, իբր սահմանադրական Պատրիարք, պարզել վերքը և դարմանը առաջարկէ։

Ս. Պատրիարք.— Լիքէնտիներ և գուրբ Հարք և եղբարք.—

«Երուսաղէմ հասարակ վանք մը չէ. հոն պատրիարքութիւն մը կայ և պատրիարքը այս ժողովէն կ'ընտրուի. հասարակ վանք մը չէ, որովհետև ան հին օրէնքներ ունի։ Թուրքիոյ Հայ Ազգը ներկայացնող այս ժողովը, իր իրաւունքներով, շատ իրաւունք ունի մինչամեկուս և վերջ տալու այս խնդիրներուն, որ այժմ երկու կերպարանք առած է։ Մէկը հաշուական և միւսը արդի երկպառակեալ վիճակը։ Հաշուական խնդիրը իր ծագումովը նախորդ վարչութեան քննութեանը նիւթ եղած է և ուրախ եմ որ նախորդ վարչութեան օրով Ատենապետաց յանձնաժողովը իր տեղեկագիրը մատուցեր է։ Բայց այս Ժողովը միայն ձեռնհաս է տանել խնդիրներու մէջ. արդ այժմ ժամանակը հասած է քննելու նախորդին աչխատութիւնները և վերջնական անօրէնութիւն մը ընելու։ Պէտք է բոլոր միաբանները լաւ գիտնան թէ հոս արդարութիւն կայ և արդարութիւնը ինչպէս յայտնի է, կը պատմէ յանցաւորները ո՞վ որ ալ ըլլան։ Ես կ'առաջարկեմ որ հաշուական խնդրին հետ մէկտեղ նկատի առնենք նաև թէ 1888ին հաստատուած ներքին կանոնագիրը ոչ առտիճան գործադրուած է և որ՝նքն են զայն չդործադրողները և հաշուական խնդիրները մինչև այս ատիճանները հասցնողները։ Ինչպէս է որ խոյս կուտան հաշիւ տալէ. միայն չի քննեք թէ ճիշտ են հաշիւներ, այլ թէ որո՞նք են որ պատճառ եղած են հաշիւ չներկայացուելուն թէ այդ ատեններու Տնօրէն Ժողովը ինչո՞ւ չէ ուսած իր հաշիւները. հոս վիճաբանելով խնդիրը չի կարգադրուիր. կոչմունք է ուղղուած և անաչառ անձերէ յանձնաժողով մը որ քննէ այս խնդիրները, ոչքի առնելու ուհնեալով նախորդ վարչութեան տեղեկագիրները և լրացեալ անձերի տեղեկագիրով մը ժողովին բերէ եզրակացութիւնները։ Երբ այդ տեսակ տեղեկագիր մը բերուի, կը տպուի և կը ցրուուի ու յետոյ վիճաբանութեան ենթարկուելով, եզրակացութիւն մը կարելի կ'ըլլայ յանգիլ։ Ես կ'առաջարկեմ որ Ժողովը իր նախագահին և դիւանին տոորագրութիւնով հեռագիր մը զրկէ այժմ Երուսաղէմ թէ Ժողովը ձեռք առած է Երուսաղէմի հաշուական և յարակից բոլոր խնդիրները, թէ կը քննէ գանգը և անոնց որ կը զրգռեն միաբանութիւնը և պատճառ կ'ըլլան անկարգութիւններու՝ պատասխանատու պիտի ըլլան Ազգին առջև։ Դալով խնամակալի մը ընտրութիւն խնդրին, Խառն Ժողովը պիտի նկատի առնէ թէ ի՞նչ պէտք է ընել ծերունի Պատրիարքին նեցուկ մը տալու համար։ Հետեւաբար պէտք է որ անմիջապէս քննիչ յանձնաժողովի մը կազմութեան ձեռնարկուի։

Ատ.Ենապետ.— Ձեր ուշադրութեան կը յանձնեմ հեռագրի խնդիրը, դիտողութիւն ունեցողները թող ընեն։

Ժողովը միաձայնութեամբ ընդունեց որ այդ հեռագիրը ուղղուի Երուսաղէմ։

Ս. Պատրիարք Հայրը.—Ես կը կարծեմ որ այդ չփոթութեանց մէջ կ'ուզեն խեղդել հաշուական խնդիրը։ Երբ հեռագրուի թէ հաշուական խնդիրը պիտի քննուի, ալ ևս վանքը կը հանդարտի։

Շահրիկեան.—Ընդունելով այդ առաջարկը, եռ կ'առաջարկեմ որ զրկուելիք հեռագրին մէջ աւելցուի թէ միջոցներ ալ ձեռք պիտի առնուին։

Ատենապետը յայտարարեց թէ արդէն Ազգ. Ժողովը ձեռք առած է խնդիրը և հարկ եղած միջոցները պիտի գործադրուին, անկարգութեանց առաջքը առնելու համար։

Հ. Աբրահամեանց.—Նախ երկու միաբաններու աքսորի պատճառը քննենք։

Ս. Պատրիարք Հայրը.— Կը մերժիմ Երուսաղէմի Պատրիարքին հրաժարականը ընդունիլ։

Միրզահան.—Այս ազատութեան օրերուն, չեմ հաւնիր երկու վարդապետ աքսորել առանց դատական վճռի։

Հորոյ.—Երուսաղէմի Պատրիարքը յանցաւոր է. ինք է հաշիւներուն խնդրին պատճառը։

Վ. Սուրէնեան.—Պատրիարքին ծերութիւնը միայն պատճառ չէ. նախ քննութեանց արդիւնքը հասկնանք և չմտատանենք անմիջապէս։

Աբրահեան.—Թանկ որ երկու կուսակցութիւններ կան, չենք կրնար մէկը կամ միւսը դատապարտել առանց քննելու։

Ա.Հեմեան.—Մոր ծերութեան պարագան մէջ բերի, բայց ես չուզեցի պարտաւանացիսօքեր ընել։ Սակայն ատոյգ է որ կատարեալ անկարող է։

Թ. Պօյաճեան.— Ես կ'առաջարկեմ որ Յարութիւն Պատրիարքին հրաժարականը ընդունուի։

Յետոյ Գ. Շահրիկեանի կողմէ խմբագրուած բանաձեւ մը կրկին սնգամ կարդացուեցաւ, և ատոր վրայ վիճաբանութիւններ եղան։

Ամատսիկ Գ. Շահրիկեանի պատրաստած բանաձեւը.

ԲԱՆԱՁԵՒԻՆ

Ժողովը նկատի ունենալով Երուսաղեմի Պատրիարք Սրբազանի և Միաբանութեան կողմէ զրկուած հեռագիրներու բովանդակութիւնները, որոնք ցոյց կուտան թէ Ս. Յակոբեանց վանքը ամբողջովին անիշխանութեան է մատնուած, նկատի ունենալով Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր բացատրութիւնները և ընդունելով որ այս ամբողջ ցաւալի կացութիւնը հետեւանք է հաշուեւտութեան և Տնօրէնի Ժողովի պարտականութեանց զանցառութեան՝ Ժողովն որոշեց նախ քան վերջնական որոշումը ընտրել Յանձնաժողով մը որով իրաւունք կուտայ թէ նախորդ վարչութիւններու քննութիւնները և թէ յարակից գլխաւոր բոլոր գրութիւնները ուշադրութեան առնելով ամբողջացնել վերջնական քննութիւնը եւ բերել Ժողովոյս լիակատար տեղեկագիրները, թէ՛ հաշուական խնդրոյն և թէ վանքի կառավարութեան վերաբերմամբ։ Նկատելով որ առանց վերջնական քննութեան և որոշման անհնար է հրատարակել հարց որոնել և ընդունիլ. Ժողովս որոշեց նաև որ մինչև այդ Յանձնախումբի տեղեկագրին պատրաստուիլը ու Ժողովին ներկայանալը Ժողովս կանոնագիրը բաժնուի Ժողովականներու։ Երբորդ՝ վարչութեան սրտը կանոնաւորել և չորրորդ՝ հին վարչութեան համարաստուութիւնը պահանջել։

Յետոյ Հիմնդլեան երկու հարցապնդում ըրաւ. թէ ինչու ուսուցիչ չկայ Ուսումն. Խորհուրդին մէջ և թէ կեղծ. վարժարանի Խնամակալութիւնը կազմուած, բայց վարժարանը չէ վերաբացուած։ Իգմիրլեան Սրբազան առաջարկեց որ հարցապնդումները յետոյն վարչութեան։ Այս մասին վիճաբանութիւններ եղան։

Նախորդ Պատրիարքի պաշտօնագրին դէմ երկու գրութիւններ ուղղուած էին երեսփոխանական Ժողովին, որոնք կարդացուեցան։ Մէկը՝ վեց ստորագրութիւն կը կրէր միւսը Դատապարեան էֆ.ի կողմէ ուղղուած էր։ Առաջինը աղգ. ամբաստանագիր մըն էր, որ Զօլլալի համբաւաւոր «Կ'ամբաստանեմ»ը կը յիշեցնէր։ Ամբաստանագրին մէջ՝ Օրմանեան նախկին Պատրիարքին, բովանդակ ազգային ուղղութիւնը կը պախարակուի կուռ. և զօրաւոր փաստերով։ Դիւաւոր ամբաստանութիւններն են. թէ Օրմանեան ոչ բան հակասահմանադրական Պատրիարք մը եղած է, վարչական Ժողովները իր քմահաճոյքին խաղալիկ բրած է, առանց մեծամասնութեան նիստ գումարած է, կասկածեալ և չնչնաւոր գործերու մէջ զեղծումներ գործած է։ Նպատակն Ամենակին 82446 ոսկիի հաշիւը չէ մատուցած, Լա Հէի Ժողովին անհարկի դիմում բրած է Ազգին անունով, հայկական ջարդերու առեն չէ բողոքած՝ տեղեկագիրները պատեալով, իր ազգականները նպաստուած է, եւն.։

Ասոր վրայ կարդացուեցաւ Սահմանադրութեան այն յօդուածը թէ ո՛վ կրնայ ամբաստանել Պատրիարքը։ Օրէնքը կը տրամադրէ քննիչ յանձնախումբ մը կազմել, որուն մէջ ամբաստանողներէն և ոչ մէկը գտնուի։ Ազգ. յանձնաժողովը եթէ վճռէ Պատրիարքին յանցաւորութիւնը, կրնայ նոյն իսկ կարգազրկի ընել զայն։

Յետոյ կարդացուեցաւ Դատապարեան էֆ.ի նամակը Օրմանեանի հրաժարման պարագաներուն և պաշտօնավարութեան մասին։

Տարը վայրկեան դադարէ մը յետոյ նիստը բացուեցաւ և Ս. Պատրիարք Հօր առաջարկութեան վրայ որոշուեցաւ որ նախորդ պատրիարքի մասին եղած ամբաստանութիւնները քննելու պաշտօն ունեցող յանձնաժողովը յառաջիկայ լիագումար նիստի մը մէջ կազմուի, որպէս զի չըլլայի թէ ուշացեալ գործ մէջ կազմուի, որպէս զի չըլլայի թէ ուշացեալ գործ տեսած են։

Յետոյ խնդիր եղաւ ներքին կանոնագրի քննութիւնը, որա մասին թեր ու դէմ վիճաբանութիւններ բրին Շահրիկեան, Պ. Փափազեան, Ս. Դատապարեան և Հ. Աբրամեան, որ առաջարկեց խնդիրը փակել և անցնիլ օրակարգին։

Ատենապետը կարդաց Աւետիս Սուրէնեանի նամակը, որով 1891 յուլիսի նիստէն իր վռնտուիլը կը յայտնէր և ասոր դէմ բողոքելով քննութիւն կը պահանջէր. Ժողովը որոշեց որ այդ խնդրին ալ նախաձեռնութեան դիւանին յանձնուի քանի որ խնդիրը իրենցմէ չատերու անծանօթ է։

Յաջորդ նստի օրակարգն է.

Ա.— Ընտրութիւն Յանձնաժողովի՝ նախորդ պատրիարքին դէմ եղած դրաւոր ամբաստանութիւններու քննութեան համար։

Բ.— Քննիչ յանձնաժողով Երուսաղեմի խնդրոյ քննութեան համար։

Գ.— Ներքին կանոնագրի քննութիւն։

Նիստը փակուեցաւ ժամը 11 ին։

ՔԱՂԱՔ. ԺՈՂՈՎԻ ԵՐԷԿԻ ՆԻՍՏԸ

Ազգային Ժողովի գումարումէն առաջ Բաղաք. Ժողովը նիստ կազմեց ժամը 4ին 7, Դալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հօր նախագահութեամբ։ Ներկայ էին Ստեփան Դարեան, Մկրտիչ Մանուկեան, Յովսէփ Եուսուֆեան, Դէորգ Թորգոմեան, տօքթոր Եաղուպեան, Մարիան Շիրինեան, Համբարձում Պօյաճեան, Յակոբ Պօյաճեան, Յարութիւն Յովհաննէսեան, Յարութիւն Շահրիկեան, Տօքթ. Սեդրակեան և Սմբատ Բեռնիպեան։ Ժողովը ի մէջ այլոց զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով։ Ժողովը նկատելով որ իր օրակարգի խնդիրները կարի չատցած են, 1. որոշեց չաբաթը 2 նիստ կազմել չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը, այնպէս որ երբ Ազգային Ժողովոյ նիստ տեղի ունենայ, ուրբաթի նիստերը կատարուին կէս օրէ առաջ, իսկ երբ ազգային Ժողովը տեղի չունենայ՝ կէս օրէ վերջ։ 2. Ժողովը ընթերցաւ Երուսաղէմի խնդրին առթիւ Ատենապետաց Ժողովին վերջին տեղեկագիրը, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմի Ս. Պատրիարքին և միաբաններու կողմէ հասած հեռագիրները. այս մասին խորհրդակցութիւններ կատարուելէ յետոյ, Ժողովը նկատելով որ ընդհանուր Ժողովոյ իրաւասութեան կը վերաբերի, հաշուական և կանոնագրի խնդիրներու նպատակաւորը որոշեց յղել զանոնք ազգ. Երեսփ. Ժողովին։ 3. Բերայի քաղաքիչ Տ. Հմայեակ եպիսկ. Դիմաքսեան գրով մը կը յայտնէր թէ անձնական տկարութեամբ ընկճուած է և կը հրաժարէր Թաղական խորհրդոյ ընտրութեան համար կազմուած ընտր. Ժողովին նախագահութենէն։ Միւս կողմէ ընտրողական Ժողովը կը հաղորդէր Թաղ. Խորհրդոյ ընտրութեան համար կատարուած գործողութիւններն և յարելով որ անցեալ կիրակի օր քուէհամարի առթիւ մէկ քանի ներկաներու կողմէ միջամտութիւն տեղի ունեցած է և անկարելի եղած է քուէհամարը շարունակել, կը խնդրէր ներկայացուցիչ մը կարգել յառաջիկայ կիրակի օր կատարուելիք քուէարկութեան։ Ժողովը ուշադրութեան առնելով խնդիրը նախ չի հաւանեցաւ որ քարոզիչը ձեռնէտուի ընելու Նորին Գերապատուութիւնը որ չարունակէ զայն. նոյնպէս իր կողմէ ներկայացուցիչ կարգեց Մինրան Շիրինեան ու Յովհաննէս Յարութիւնեան էֆ.ները, հակակուռամար կիսաւարտ մնացած քուէհամարի գործողութեան։ 4. Ժողովը նկատելով որ ժամանակէ մը ի վեր առաջնորդական Վիճակներու թեմերէն մատնութիւններու և թէ Թաղ. Խորհուրդներու ստորագրութեամբ զանազան հեռագիրներ և գրութիւններ ուղղակի Պատրիարքարան կ'ուղղուին, և կը ներկայացուին խնդիրներ վոխանակ դանանք, ինչպէս կը պահանջէ սահմանադրական օրինաւորութիւնը, գաւառական վարչութեանց մատուցանելու և անոնց դիտութեամբ ու անօրինութեամբ կարգադրելու և ի հարկին միայն առաջնորդարանի միջոցաւ ներկայացուցիչ Պատրիարքարանի և նկատելով որ յարաբերութեան գործոց անկանոն եղանակը արդ. և կանոնաւոր անօրինութեան արդելք կ'ըլլայ, որոշեց շրջաբերական գրով մը պարզել գաւառական վարչութեանց պաշտօնական յարաբերութեանց պէտքը և հրաւիրել զանոնք որ իրենց կարգին այս մասը կարեւոր հրահանգն ուղղեն բոլոր թեմերը. Ժողովը որոշեց նոյն շրջաբերականը հրատարակութեան տալ նաև լրագրոյ միջոցաւ։ 5. Վարչական գործոց կանոնաւորութեան համար Ժողովը որոշեց որ ազգային հաստատութեանց վարիչ մարմիններ, Թաղ. Խորհուրդներ և անհատներ որ կը փափաքին Ս. Պատրիարք Հօր ներկայանալ, դիմեն հինգշաբթի և չարաթ օրերը Պատրիարքարան, ժամը 7½էն-11։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հօր պատրիարքութեան պաշտօնը հաստատող Ֆէրմանը Բ. Դրան Պէյլիկճիի դիւանի կողմէ պատրաստուելով յանձնուեցաւ Մեծ-Եպարքոսին մատուցուելու համար Կայս. Պալատ։

ՍԱԼՄԱԹՈՄԲՐՈՒԷՆՆԵՐ հետեւեալը կը գրեն մեզի.—Մէկերկու անձինք յայտարարութիւն ցրուեցին թէ Սալմաթոմբրուքցիները չպիտի մասնակցին Թաղական Խորհուրդի ընտրութեանց։ Չենք գիտեր թէ ինչ բանի վրայ հիմնուած է այս արգելքը։ Մենք Սալմաթոմբրուքցիներս կարդ մը գանգատներ ունինք։ Ինչո՞ւ Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցին, որ Պոլսոյ ամենէն հարուստ եկեղեցին է, պարտք կ'ունենայ 200 ոսկի։ Ինչո՞ւ Թաղիս Խորհրդոյն վարժարանին հոգաբարձուները, Պալատեան վարդ.ի հետ, ուսուցչական միութիւն, ակումբ և այլ չորս-հինգ անուններու տակ 30 հոգինոց ժողով մը կազմել՝ առանց Սալմաթոմբրուքցիներուս հրաւէր կարդալու։ Ինչու Ուն-Գարանի քերթասէրի կալուածը, որ 400 ոսկի կ'արժէ, 200 ոսկիի կը ծախէին, և այս պատճառաւ մնուկը 50 ոսկոյ ծախքի մը կ'ենթարկէին։ Դեռ երկար է մեր գանգատներուն չարքը։ Եւ ճիշտ այս պատճառաւ մենք պիտի չանանք վերականգնել մեր ուսերակ թաղն ու այլոց Ս. Արմաշ եկեղեցին։ Նախորդ պատրիարքը, որ մտնէն ծանօթ էր այս կացութեան, ոչ է յանդիմանութիւն չէր ուղղեր թաղականներուն և քարոզիչին։ Բայց կը յուսանք որ մեր հէք լրբուած թաղն ալ պիտի վերականգնի, շնորհիւ մանաւանդ դաշնակցական ընկեր Զարդարեանի, որ ջերմ հոգածութիւն ունի մեր թաղին համար։ Մեհեմ

Ս.ԶԴ.— Հոկտեմ. 30 թուականը ամբաստանագիր մը Թաղ. Խորհրդոյս ուղղող ոմն, Բերա բնակող Տիվրիկցի Հայկ Յակոբեան և ուրիշ ազգայիներ, ի պաշտօնէ կը հրաւիրուին ներկայանալ Խորհրդոյս, յառաջիկայ երեքշաբթի. Նոյեմբեր 11ին, ժամը 4ին Թաղ. Խորհրդարանը, սոյն ամբաստանագիրին ինչ ինչ մասերը լուսաբանելու համար Ս. Եկեղեցւոյս ժամակոչին նկատմամբ, ներկայանալու պարագային ամբաստանագիրը անմաւեր պիտի համարուի։ (Բնիկ)

ՀԱՅ - ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԵՄ

ՎԱՂԸԸ ՊԻՏԻ Բ ՏՐՈՂԵՆ. —

Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ ժամը 5.15ին Բրոշ. Ե. Հ. Ճենիզեան։

*** Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամը 5.15ին Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։

*** Կէտիկ Փաշայի Ամերիկեան վարժարանին մէջ (Լանկայի եկեղեցիին պաշտամունք) ժամը 5.15ին Պատ. Կ. Քեռոբեան։

*** Պայազը Հաուսի մատուռին մէջ ժամը 5.45ին Վեր. Ե. Գ. Դրիգորեան։

*** Խասգիւղի մատուռին մէջ ժամը 8ին Վեր. Ս. Ե. Զարիկեան։

ԵՐԻՏ. ՔԻՒՍ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ

Գումգաբուի Բէօթին մէջ ժամը 9.30ին։

*** Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամ 8ին. նիւթ «Բ. Պետրոս» 3.10։

ԱԶԳ ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻՆ

Տեղական լրագիր մը հրատարակեց թէ կառավարութեան պաշտօնատարները հարկադրուած են իրենց ամսթաղանկին համար առած մէճիտիները լուսայատիներուն փոխել տալ՝ իւրաքանչիւրին երեք կամ հինգ դրուշ կորսնցնելով։ Օսմ. Պանքան կը վերցնէ կառավարական պաշտօնատարներուն և հանրութեան թէ միշտ գնած է ու կը շարունակէ օրուան սակով գնել ուրուած մէճիտիները, առանց որ և է տարբերութեան։ Միայն այն դրամները չեն ընդունուիր որոնք որ և է նշան չկրելու ատիճան և կամ խարդախութեամբ ուրուած են։

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

BOURSE DE PARIS

7/20 Յոյեմ. 1908

Ֆրանս. Ռանթ	3 %	96 90
Օսմ. Միացեալ բացուեցաւ		92 20
» » դոցուեցաւ		92 225
Բուսէրի Երկաթուղի		173 50
Օսմ. Պանքա		708
Պալիա Դարտարոյն		456
Թրանսվալ		— —
Ռիօ Թինթօ		1875

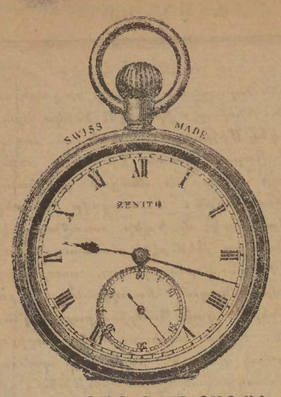

ՈՐՆ Է
ԱՄԷՆԷՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԱԾ
ԵՒ
ԱՄԵՆՈՒՍ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ
ՄԻԱԿ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԱՄԷՆ ՄԵՏՈՂԷ ԵՒ ԱՄԷՆ ՄԵՆՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդհ. ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար
Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ ԵՒ ԸՆԿ.

ՉԵԼԻԹ

ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ ԲԱՐԻԶ, 1900

ՈՐՆ Է
ԺԱՄԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԵԱՆՑ
ԲԱՐՁՈՒՆՔԻՆ ՎՐԱՅ ԳՏՆՈՒՈՂ
ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԹԻՒ 16 — ՊԱՇՃԷ ԳԱԲՈՒ — ԹԻՒ 16
Օսմանի-Պամ հասցեագրեան դիմացը
Կ. ՊՈԼԻՍ

ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ
Նէօշադէլի Դիցարանին. 1903

Մեր յարգոյ յաճախորդներուն դրականացնելու համար մեր ՉԵՆԻԹ ժամացոյցին ուրիշ ամեն ժամացոյցներէ ունեցած բացառիկ առաւելութիւնները, վերոյիշեալ երեք յատկութիւններէն, այսինքն նրբանկամ յօրինուածք, տոկունութիւն եւ բարձր ճշգրտութիւն (haute précision), միոյն մէջ իսկ բերացող ՉԵՆԻԹ ժամացոյց մը եթէ գնորդներու կողմէ մեզ վերադարձուի, պատրաստ ենք վճարելու փոխարժէքը, առանց ո եւ է առարկութեան։ 50—35

ՍԱՐՏԱ-ԲՈՑ ՄՐՑՄԱՆ
Անդամ Ժիւրիի, Միլան. 1906

1908Ի ԶՄՐԱՆ ԵՒ ԱՇՆԱՆ
ՆՈՐՈՅԹՆԵՐԸ
ՓՆՏՌԵՑԷՔ
ՇԹԱՅՆ
ՎԱՃԱՌԱՏԱՆՑ ՄԷՋ
ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃՌ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ԻՆ
8,000,000 Ֆր.
ՓԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ԻՆ
3,700,000 Ֆր.
ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝ Ադրիանագրիա, Դամիրէ, Գավալա, Ս. Գալիս (Ղալաթիա և Գալա), Մանաստիր, Սկիւտ եւ Իզմիր:

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ եւ Ասիոյ և Եգիպտոսի հրաշտարակներուն, ինչպէս նաև մեր օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրներ։ Չեքերու հաշիւներ կը բանայ։ Արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ։ Սակարանական գործառնութիւններ կը կատարէ եւրոպական բոլոր հրաշտարակներուն վրայ։ Չեքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Աւանդներ կ'ընդունի ի տես վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան որոշ պայմանաժամերով։ Վերջապէս սեղանատորական ամէն գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով։ Պանք ոք Սալօնիք փոքր վճարումներու համար ալ Խնայողական Մասուխ մը ունի, շատ նպաստաւոր պայմաններով։ 50—37

KODAK

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱԿԱՆ
ԳՈՐԾԻՆԵՐ ԵՒ ՆԻՒԹԵՐ
ԳԱՐԱԳԱՆԷ ԵՂԱՆԱՐԳ
ՌՈՒՄ, ՄԱՆՍ ՓՈՂՈՑ, ԹԻՒ 398 ԵՒ 474

Այն վաճառատանց մէջ կը ծախուին լուսանկարչութեան վերաբերեալ գործիներ, պիտոյք և դեղեր և Էսպման ածուն համբաւաւոր գործարանին fosmաֆիլմերն ու Ֆիլմերը, որոնք թէ՛ լուսանկարիչներու և թէ ամաթիօրներու համար անհրաժեշտ են։ Գեւառնեթէն եղած յանձնարարութիւններն ալ փութով կը կատարուին։ 50—35

ԿԸ ՅԱՐՈՒՆԱԿԵՆՔ

Առաջուընէ աւելի փայլուն, աւելի կանոնաւոր, աւելի եռանդուն կերպով կը շարունակենք մեր գործակալութիւնը, որ տասնեակ տարիներէ ի վեր քանդիլ ոչ-ժիմին հարածանքներուն ենթարկուած էր։

Ազատութեան այս երջանկաբեր արշալոյսին մէջ, նոր ոգեւորութեամբ լեցուած, աւելի կորով ու աշխոյժ կը զգանք յարատեւելու մեր գործը որ օգտակար եղած է ազգ. դաստիարակութեան և անոր մշակներուն։ Առաջուան պէս մեր գործառնութեան զանազան ճիւղերը կը շարունակենք.

1. Դասագիրք կը շինենք, կը հրատարակենք և կը վաճառենք։

2. Պոլսոյ և գաւառի դպրոցներուն համար ուսուցիչ և վարժուհի կը ղրկենք։

3. Ազգ. վարժարաններու հետ սերտ յարաբերութիւն կը մշակենք, որպէս զի մեր նախամեծար գաղափիրքերը գործադրեն՝ վստահ անոնց անմրցելի առաւելութիւններուն։

Առ այժմ մեր հասցեն է՝ 47, ՊԱՊՐ ԱԼԻ ՇԱՏՏԷ (կապի ընկ.եան դէմ)
19 Օգստ. 1908 ՍՄԲԱՏ ԴԱՒԹԵԱՆ

PHŒNIX ASSURANCE LD. C°
"ՖԻՆԻՔՍ,,

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆԴՈՆ 1782ԻՆ
ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ
ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.
Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ Ս.Գլզ. ոսկի 4,218,000
ՖԻՆԻՔՍ սոսկ հրդեհի դէմ Ապահովագրական Ընկերութիւն մը է, ծանօթ իր պատուաւորութեամբ և վճասուց մէջ իր անմիջական վճարումներով։
ՖԻՆԻՔՍ կ'ապահովագրէ հրդեհի և կայծակի դէմ ամէն տեսակ անշարժ և շարժուն ստացուածք, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։
Ընկերութեան ճեանաքանչ եղան է
ՈՒԴՂԱՄԱՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՎՆԱՍՈՒՑ
Ծարդ վճարուած է առաւել քան 27000000 մնդլիական ոսկի։
Ընդհանուր գործակալ Պոլսոյ և գաւառաց Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Վիբալիս խան, Պանք Օրտմանի մօտ, Ղալաթիա։
Փոխ գործակալ ի Պոլիս Ֆնազլեան խան ՇԻՎԱՆ ԹԼԻԹԼԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՂ
ՓՆՏՌԵՑԷՔ

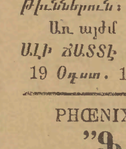

Կովկասի հանքային ջուրը, Ռուս կառավարութեան կողմէ արտօնուած և ծախուած, «Նարզան և Լսսէն Թուրքի Թիւ 20» անունով։

ՆԱՐԶԱՆԸ այնպիսի հանքային մըն է որ արիւնը կը մաքրէ և ֆիզիքական ուժերը կը կազդուրէ։ Մինչեւ ցքրոնիկ հիւանդութիւնց և ուռուցիկ հիւանդութիւնց դէմ ազդեցիկ է։ Ախորժակ ալ կը զրգռէ։ «Լսսէն Թուրքի Թիւ 20» լաւագոյն հանքային ջուրն է սեղանի համար։ Ստամոքսին թթուտութիւնը կը չեզոքացնէ և մարսողութիւնը կը դիւրացնէ։ ՆԱՐԶԱՆ ԵՒ ԼՍՍԷՆ ԹԻՒ 20 պաշտօնապէս արտօնուած են բժշկական հեղինակութեանց կողմէ։

Գլխաւոր մթերանոցը և գրասենեակը կը գտնուին Պոլիս, Տիվան Եոլու փողոց, Թիւ 144, թէ՛ մեծաքանակ և թէ փոքրաքանակ կը ծախուին մեր առաջին յաճախորդին «թի Էքզոմիք Քօ-Օրէրթիվ Սօսայթի Լիմիթըտ»քով, բոլոր դեղատունները, ճաշարանները, նպարավաճառանոցները և այլն։ Նոյնպէս մեր մթերանոցին մէջ կը ծախուի Թաշտէլէնի ջուր, կառավարական քննիչի տակ։

Միակ ներկայացուցիչ ամբողջ Թուրքիոյ, Եգիպտոսի եւ Ցունաստանի համար։

50—12 ՌՕԼ. Է. ՇԻԼԱՄՕՆՕՖ

Ի Լ. Ն

Խալիֆէի Խասասի Շահանէ

Պիրինճի նէվ Օսէսա տաղիգի 145 չուվալ էջ էրլի տագիդի 124 չուվալ

Խալիֆէի Խասասի Շահանէ էրզադ անպարը իչիւն 1 ամէնէ զարֆիտտա միւսպեհաս օլունմանագ պիրինճի նէվ Օսէսա էջ էրլի գըրմա տաղիդին պէհէր չուվալը պալէատէ մուհարբէր ֆիյաթլա թալիպի էօնէսինտէ թէգարբուր էյլէտիկինէն էջ շէհրը հալին Ցընոը ճումաա էրթէսի կիւնի սաաթ օնա գատար 100տէ 3 թէնգիլի պիղատալ թէգարբուր իտէն ֆիյաթ մութէտիլ կէօրմէյտիկի հալտէ իհալէի գաթիկէսի իչրա իտիլէճէկկինէն չէքիմիք միւթիֆիրլիտիր անպամագ էջ միւնադասատա տտիլ օլմադ իսթէյնէրին եւնազէ օն նէսպէթինտէ թէկմինաթ ազչէսինի էջ կա մեթէկէր քէֆալէթինտէն միւսիսատրդէն նիհաեթի սաաթ օնա գատար Խալիֆէի ճէլիլէի միւշարիլէյհաեա կէմէյէրի իրան օլունը։

ԱՄԷՐ ԲԻՐՈՆ

Ամենարարար զեղեցատումներու արժանացած զարմանալի արուեստանոցներու մէջ։

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՆԵՐ՝ Գոն, Ամէրի, Մարսիլիա, Իսւան, Գորտս, Բարիզ, Լիվերպուլ-Բէրբէ
ՄԹԵՐՄԱՆՑՈՒՆԵՐ՝ Ֆիլատելֆիա, Ամէ, Օրան, Լիոն, Սէթ, Տիժօն, Պարսելոնա, Ժընէվ

ԱՄԷՐ ԲԻՐՈՆԸ, ամենէն չատ քինինա պարունակող սա կազդուրիչ ըմպելին, պատրաստուած է ալժէրիական հողի յատուկ տունկերով։ Իր կորովիչ ու հակատենդային յատկութիւններուն համար է որ կը յանձնարարուի անոր գործածութիւնը։ Առաւուն ախորժի փոքրոնց կամ ճաշէն առաջ առնուած տասն՝ բարերար ազդեցութիւն մը կ'ունենայ։ Այդ ըմպելիին չնորհիւ՝ մարդուս ապառած ուժերը կը վերանորոգուին եւ տենդէ զերծ կը մնայ։

Մանաւանդ՝ Անխիղճ մարդիկ մեր վաճառաղարդը կեղծած բլլալնուն մեր Բիրոնն ապառաղ մեր բոլոր յաճախորդներուն խորհուրդ կուտանք առանձնակորդ տուներու միայն դիմել, որպէս զի կեղծերը չառնեն. պէտք է պահանջեն որ չիշերը Ինֆոն առ Ֆապրիքանի դրոշմը կրեն։

Մշակ Ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ մէջ
Գ. Լ. ԲԱՐՄԱ,
Գ. Գ.

Ա. Ռէգքիա — Ղալաթիա
Էքզոնմիք Գոօմէտաթիվ — Ղալ. Բերա, Պոլիս եւ Գաստրդիւղ
Բարատօրալ եւ Մէլէթիատիս Ղալաթիա
Ժ. Սթավրօքալ
Սթավրօքալ Եղբարք »
Քօմբանք Եղբարք »
Թէպ՝ Ղրլու և Ընկ. »
Ժան Ռ. Էչիլա »
Վէնսան Դասապեան (դեղվճ.) Պոլիս
Մէհմէտ Քեռեմ »
Թ. Լինս »
Գ. Սէֆերեան »
Ժ. Վօնթիդիանօս եւ Ընկ »
Էմիլ Լանդրան Բերա
Տէմէթրաքօրալ եղբ. ք եւ Ընկ »
Թ. Սարքիսեան Բերա, Կ. Պոլիս, Ղալաթիա
Սօսիէթէ ան Բրօսիւ քիթօր աք Ֆրանս Բերա
եւն եւն եւն. 50—40.

ԱՆԱՏՈԼԻԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւն կառախումբերու 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ Կառ. 223 խառն Առ.	ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառ. 224 խառն Իրկ.
Ժ. Վ.			Ժ. Վ.
12 —	մկն.	Էսկի Շէհիր	ժմն. 3 —
12 42	»	Կէօքսէ Գիւրք	մկն. 2 20
1 39	»	Սապօնճը Բունար	» 1 38
2 33	»	Ալասեհիր	» 12 42
3 14	»	Զէքիւրլէր	» 11 53
4 11	»	Տէօյէր	» 11 05
4 40	»	Իշեանիյէ	» 10 20
5 04	»	Համամ	» 9 53
5 14	»	Կայալիկէօլ համամ	» 9 44
5 41	ժմն.	Աֆ. Գարա Հիսար	մկն. 9 13
6 01	մկն	Աֆ. Գարա Հիսար	ժմն. 8 53
6 41	»	Գէօյիւք Զօպանլար	» 8 20
7 36	»	Ջայ	» 7 33
8 21	»	Իսհագլու	» 6 40
8 45	»	Եասխան	» 6 15
9 16	»	Աղ Չէհիր	» 5 53
9 48	»	Ազարի քէօյ	» 5 13
10 30	»	Զավուշճը քէօյ	» 4 35
11 08	»	Իլկին	» 4 03
11 55	»	Դուարն-Խանը	» 3 09
12 50	»	Սէբայ-Ինի	» 2 27
1 22	»	Մէյատան	» 1 47
2 22	»	Բունար-Պաշը	» 12 42
3 —	ժմն.	Գոնիա	մկն. 12 —
Իրկ.			Առտ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

ԵՐԹ Կառ. 122 խառն Առ.	ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառ. 121 խառն Իրկ.
Ժ. Վ.			Ժ. Վ.
1 —	մկն.	Էսկի Շէհիր	ժմն. 11 —
1 44	»	Աք Բունար	մկն. 10 18
2 24	»	Ալբիւ Գէօյ	» 9 46
3 4	»	Պէյլիք Ախուր	» 8 58
4 9	»	Սարիքէօյ	» 8 1
4 58	»	Պիլէր	» 7 4
5 35	»	Սասիլէր	» 6 27
6 9	»	Պէյլիք Գէօփրիւ	» 6 —
7 3	»	Բօլաթլի	» 5 16
8 21	»	Մալի Գէօյ	» 3 49
9 15	»	Սէնճան Գէօյ	» 2 47
10 —	ժմն.	Էնկիւրիւ	մկն. 2 —
Իրկ.			Առտ.

ՀԱՄԻՏՏԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Կառ. 424 խառն Իրկ.	ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառ. 421 խառն Առ.
Ժ. Վ.			Ժ. Վ.
7 15	մկն.	Համիտէ	ժմն. 5 03
7 33	ժմն.	Աստ-Բազար	մկն. 4 45

ԱԼԱՇԵՀԻՐ - ՔԻՕԹԱՀԻԱ

ԵՐԹ Կառարան	Կո. 322 խառ. Առ. Ժ. Վ.	Կո. 324 խառ. Իր. Ժ. Վ.
Ալաշեհիր մկն.	2 35	12 45
Քիւթահիա ժմն.	2 55	1 05
ԴԱՐՁ Կառարան	Կո. 321 խառ. Առ. Ժ. Վ.	Կո. 323 խառ. Իր. Ժ. Վ.
Քիւթահիա մկն.	2 —	12 05
Ալաշեհիր ժմն.	1 40	11 45

ՀԱՑՏԱՐ ՓԱՇԱ — ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 44 խառ. Ժ. Վ.	Թ. 46 խառ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		Կառ. Թ. 41 խառ. Ժ. Վ.	Կառ. Թ. 43 խառ. Ժ. Վ.	
առ. 12 32	իր. 7 45	մկն.	Քարաքէօյ Կամարլը	ժմն.	4 44	առ. 11 55	իր.
12 52	8 05	ժմն.	Հայատ Փաշա	մկն.	4 24	11 15	
1 22	8 15	մկն.	» »	ժմն.	4 12	10 54	
2 37	9 29	ժմն.	Բէյնէք	մկն.	2 58	9 50	
2 45	9 40	մկն.	»	ժմն.	2 44	9 39	
3 06	10 01	»	Թուզլա	մկն.	2 24	9 17	
3 28	10 24	»	Կէյպզէ	»	2 02	8 55	
3 05	10 48	»	Տէլ Իսքէլէսի	»	1 33	8 26	
4 —	10 58	»	Թավշանճիլ	»	1 19	8 16	
4 16	11 17	»	Հէրէքէ	»	1 03	8 06	
4 37	11 39	»	Եարիմճա	»	12 41	7 42	
4 49	11 51	»	Թիւթիւն Զիգիլիք	»	12 29	7 30	
4 59	12 02	»	Տէրինճէ	»	12 18	7 21	
5 13	12 18	ժմն.	Իզմիտ	մկն.	12 —	7 06	
5 38		մկն.	»	ժմն.		6 41	
6 11		»	Գէօյիւք Տէրպէնտ	մկն.		6 10	
6 39		»	Սապանճա	»		5 41	
7 03		»	Համիտիէ	»		5 25	
7 44		»	Կէյվէ	»		4 32	
8 04		»	Աք Հիսար	»		4 10	
8 33		»	Մէքէճէ	»		3 45	
8 57		»	Լէֆքէ	»		3 13	
9 32		»	Վէզիր Խան	»		2 38	
10 12		ժմն.	Գիւէէրթ	մկն.		2 02	
10 24		մկն.	»	ժմն.		1 50	
11 32		»	Քարաքէօյ	մկն.		1 —	
12 13		»	Գօղեիւք	»		12 24	
12 59		»	Իսն Էօնիւ	»		11 48	
1 29		»	Զուքսար Հիսար	»		11 16	
իր. 2 07		ժմն.	Էսկի Շէհիր	»		10 40	առ.

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՕՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՕՒ
Ընդարձակ Հալի, Կ. Պոլսոյ եւ Օսեսայի

Անուն	Թուական	Անուն	Թուական	Անուն	Թուական	Անուն	Թուական
Ալպաս	1069	Տիտա	1217	Հիսարլիք	1581	Մարսէլլա	3709
Ալէքթ	3607	Տանկա	938	Հիսարտ	3720	Մինդանաս	3557
Ալէքսէլ	1543	Տուքա	6332	Հարաթիա	1500	Միլս	1057
Լիմիտաս	2977	Ֆրանս	[illegible]	Համիտիէ	595	Մանդելեան	
Գոտանս	1282	Ֆիրուզա	594	Բոսֆ	2554	Մուտիլլա	2519
Գարասնա	[illegible]	Եուքա	1491	Բասրա	5540	Նէգա	1933
Դիֆֆոլ	[illegible]	Իտանբուլ	1530	Ճիլէ	930	Ծանա	4100
Դեմրա	1271	Եքսաս	841	Գիլա	958	Ծիքանիս	4086
Դանիա	1287	Տիտա	954	Քարլիա	3407	Ոլանտա	1535
Նաքէ	[illegible]	Ինկլանտ	998	Բոնա	[illegible]	Հոլէնտա	1637
Նաստ	[illegible]	Ամերիկա	49	Լիս	956	Ալ	510
Զիքանդ	[illegible]	Ֆրանսիսքան	4552	Լեբանան	[illegible]	Ռիալտօ	3329
Սօսէքթ	1831	Հալիլէ	3060	Լիվորն	1048	Ռիմանտա	1558
Քալտրատա	4355	Հիլանտ	1142	Լարենս	3131	Բոլլէ	1513
Ֆանիա	2905	Եոգա	1611	Մալտա	724	Ռոմէն	1723
Գարտա	895	Ինգլանտ	1695	Մարսէլիա	1272	Բաղդատ	186

Ընդհանուր վարչատեղի Լալէի Խան կամ Կ.

Թոմիս գոգենաց, Նաւապետ Ծարն

Այնքրօ շոգենաց, Նաւապետ Հիք

Ընդհանուր վարչատեղի Լալէի Խան կամ Կ.

Միքուսս շոգենաց, Նաւապետ Թորբ, Նոյ. 24ին

Ինքնաշարժներուն Ֆ. ՀԻԼՄ ԷՆԴԻՍՈՆ

Թիւ 22—24, Քիւրիւք Մէյլէք խան, Ղալաթիա 10 50—34

Khedivial Mail Line
(Քէդիվիալ Մէյլ Լայն)

Նոգենաւային Ընկերութիւն

Նաբաբաչան ամենէն արագ երթեւեկը Պոլսոյ եւ Ադրիանագրիոյ միջեւ

Օսմանիէ շոգենաւ, նաւապետ Կաթէսլի, կիրակի, 22 Նոյեմբեր 1908 (Ը. Ե.) կէս օրին Ադրիանագրիա ելլն հետ կը ժամանէ իսկ երեքշաբթի 24 Նոյ. 1908 (Ը. Ե.) կէս օրէ հետաք ժամ 3ին պիտի մեկնի Ադրիանագրիա, հանդիպելով Իզմիր և Գիրէսոն։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ

«Տարսիէ» ոգենաւը, նաւապետ Ծիմուլէյ Նոյ. 21ին կ. Պոլսէն ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Կէլիպոլը, Տարսանէլ, Միտիլլի Իզմիր, Սամսուն, Հրօդոս, Մերսին, Իսքէնտէրուն, Սուրիական Տրիպոլիս, Գէրեմիտ, Հայֆա, Եաֆա, Բաթի-Սաֆա և Ադրիանագրիա։

ՍԵՒ ԾՈՎԻ ԳԻԾ

Արագ երթեւեկ Կ. Պոլսոյ եւ Տրապիզոնի միջեւ

«Մէնզալէ» շոգենաւը, Կինգշաբթի, 19 Նոյ., առաւուան ժամը 12ին պիտի մեկնի Տրապիզոն, հանդիպելով Իզմիր, Սամսուն, Կիրասոն և Ռիզէ։

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Ղալաթիա, քարտէզին վրայ, Մէյմիրէնէլի խան, իսկ Սամսունի մասնաճիւղ, Գալիս. Վասիլաքի Ֆարման խան

ՄՕՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող օդոգնաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սեդի	Նայդօգրիս
Միքնս	Իսմէյնա
Բարսիս	Գուլգրիս
Թէյլոր	Մօսրիս
Նարայօն	Ֆայէլի
Նավարէնն	Ֆարու
	Թիզա

Առաջին դասի ոգենաւերը լաւ կանոնաւորուած են. Նաւուն մէջերը ընդարձակ սենեակներ ունին, ուր ամենայն հարմարութիւններ կը լրացուցուին եւ կրնան ճամբորդներու համար անդամալոյծ ունենալ։

Երկրորդ դասի ոգենաւերն ալ տեղ. ժամանակի թանկ համարդներ։ Ի տանին անոյշ անոյշ ոգենաւեր։

Կ. Պոլսէ Լիվորնոյ և դարձի գին է 18
» » » » » » » 17

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութիւնց համար Նայդիրիոյ մօտ գտնուելու համար իրենց հարկաւորները ուղղեն նշանակեալ ժամանակէն 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի նաւահանգիստները տանելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին։

Դիմել, առ Ս. Վ. ՌՈՒԲՈՎ եւ Ընկ
Գալաթա
Ռանթալ խան Գանէլ դարաս. Գալիս
ՁԵՔՄ ՄՕՍ Ընկ.
50 46 51 Ինժ. Գարեգ. Լիմբրա

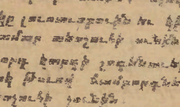

Cie RUSSE

Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Նաբաբուան երթեւեկութիւններ
Նոյեմբեր

Դշ. 12/25 Խէրսոն, Սիզրան, Սամսուն, Օրսու, Նիքոլայ, Տրապիզոն, Ռիզէ և Գաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ. 12/25 Օսման. երեկուան ժամը 4ին։
Ե2. 13/26 Իզմիր, Գիրէսոն և Ադրիանագրիա. ժամը 10ին։
Ե2. 13/26 Օսման. ժամը 4ին։
Ուր 14/27 Սեպտեմբերի ժամը 10ին։
Շբ. 15/28 Օսման. ժամը 10ին։
Շբ. 15/28 Նաբաբանէ, Մարսիլիա, Իզմիր Գիրէսոն, Հրօդոս Մերսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Գէրեմիտ, Հայֆա, Եաֆա, Բաթի-Սաֆա և Ադրիանագրիա. ժամ 4
50—2

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԻԼԻԱՅԻ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ն. ԲԱԳԷ եւ ԸՆԿ.

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիբրի ճամբով)։
Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոմիսնէ, քարտէզին վրայ։
15 50—47 Թ. ԴԷՊՈՒԼ

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ